

Inspectie van het Onderwijs
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Stichting Pallas

Onderzoek bestuur en scholen

Vierjaarlijks onderzoek

Datum vaststelling: 27 mei 2019

Samenvatting

Samenvatting

Minstens één keer in de vier jaar onderzoekt de onderwijsinspectie ieder schoolbestuur in Nederland. Het vierjaarlijks onderzoek is in de maanden maart en april 2019 uitgevoerd bij het bestuur van Stichting Pallas (hierna: Pallas).

Wij hebben onderzocht of het bestuur zorgt voor onderwijs van voldoende kwaliteit op de scholen en of het voldoende geld heeft om ook in de toekomst goed onderwijs te blijven verzorgen.

Wat gaat goed?

Het bestuur van Pallas houdt zicht op de onderwijskwaliteit op basis van een duidelijke kwaliteitscyclus. Het bestuur verzamelt kwantitatieve en kwalitatieve informatie over de scholen. Het bestuur bekijkt en weegt alle informatie nauwkeurig. Zodra het bestuur vermoedt dat er problemen zijn, vindt een gesprek plaats al dan niet gevolgd door een interventie of verscherpt toezicht door het bestuur.

Pallas vindt het heel belangrijk dat de leraren niet alleen enthousiast, maar ook deskundig zijn om onderwijs te geven op een vrije school. Het bestuur stimuleert dat leraren zich blijven ontwikkelen, studeren en onderzoeken. Jaarlijks stelt het bestuur bijvoorbeeld een studiebeurs beschikbaar voor alle medewerkers en kunnen zij een aanvraag doen voor verdere professionalisering.

Gezien het lerarentekort en de groei van het aantal leerlingen op de vrijescholen, is het bestuur steeds op zoek naar nieuwe leraren die zich aan Pallas willen verbinden. Ondanks alle inspanningen is het huidige lerarentekort een groot punt van zorg, want juist op een vrijeschool is het de leraar die het onderwijs levend moet maken.

Daarnaast gaat het bestuur op een verstandige manier met geld om. Ook voor de toekomst beschikt het bestuur over voldoende financiën.

Wat kan beter?

We zien als een belangrijke uitdaging voor het bestuur dat het kan laten zien dat het onderwijs op de scholen voldoet aan de wet. Dat is belangrijk omdat het bestuur eindverantwoordelijk is voor de onderwijskwaliteit en hierover verantwoording moet kunnen afleggen.

Bestuur: Stichting Pallas

Bestuursnummer: 41246

Aantal scholen onder bestuur:
zeventien basisscholen

Totaal aantal leerlingen: 3236
leerlingen (cijfers 1 oktober 2018)

Lijst met onderzochte scholen: Rudolf Steiner Educare (04EC), Vrije basisschool de Zevenster (06TT), Vrije School de Zwaneridder (06UF), Basisschool De Driestroom (06XR), Basisschool Tiliander (07CC), Bernard Lievegoed School, afdeling basisonderwijs (07CP), Vrijeschool voor basisonderwijs 't Kleurenbos (31FJ)

Stichting Pallas is een organisatie die is ontstaan uit de bestuurlijke fusie van vrijescholen in Midden- en Zuid-Nederland. Stichting Pallas wil de onderlinge samenwerking tussen de aangesloten scholen stimuleren om zo voordeel te behalen op organisatorisch, onderwijskundig, en financieel terrein.

Ten tijde van het onderzoek verenigt Stichting Pallas 17 vrijescholen voor basisonderwijs. Centraal in het onderwijs staan de pedagogische inzichten die voortkomen uit de antroposofie.

Elk van deze 17 scholen kent een schoolleider, die het schoolteam aanstuurt en de verantwoordelijkheid draagt voor de ontwikkeling voortgang en kwaliteit van het onderwijs. De schoolleider werkt onder leiding en aansturing van de bestuurder (College van Bestuur) die de integrale besturing en eindverantwoordelijkheid heeft binnen de stichting.

De bestuurder en de schoolleiders worden ondersteund door stafmedewerkers op de beleidsgebieden financiën, personeel en onderwijs.

Schoolleiders, bestuurder en stafmedewerkers stemmen hun werkzaamheden af in het Pallas schoolleidersoverleg (PSO).

Het bestuur is zich van deze verantwoordelijkheid bewust en daarom is een aanpak van reviews ontwikkeld. Hoewel heel waardevol, is het de vraag of de huidige opzet van de reviews het bestuur voldoende objectieve informatie geeft om over de volle breedte zicht te houden op de onderwijskwaliteit.

Verder denken we dat het bestuur en de scholen moeten nadenken over de vraag wat ze willen verstaan onder goed en hedendaags vrijeschoolonderwijs en wat dat (minimaal) inhoudt als het gaat om de onderwijskwaliteit van de individuele scholen. Pas als een antwoord op deze vraag duidelijk is, kan het bestuur bepalen wat dat impliceert voor de bestuursfilosofie, of, met andere woorden, de balans tussen autonomie, sturing en samenwerking.

Daarnaast komen we op basis van onze onderzoeken op schoolniveau tot de conclusie dat scholing op het gebied van (vak-)didactiek een noodzakelijke aanvulling zou moeten zijn als het gaat om de verdere professionalisering van leraren.

Wat betreft het financieel beheer geven we de intern toezichthouder in overweging in het volgende jaarverslag aandacht te besteden aan de doelmatigheid van de besteding en de verantwoording van zijn toezicht daarop.

Het bestuur wordt aangeraden in het volgende jaarverslag te letten op de continuïteitsparagraaf, evenals aan de besteding en de verantwoording van de middelen passend onderwijs.

Wat moet beter?

Uit ons onderzoek blijkt dat het bestuur en de scholen voldoen aan de wet.

Vervolg

We hebben vertrouwen in het bestuur. Over vier jaar wordt het bestuur opnieuw onderzocht.

Inhoudsopgave

1.	Opzet vierjaarlijks onderzoek	5
2.	Resultaten onderzoek op bestuursniveau	9
3.	Resultaten verificatieonderzoek	25
	3.1. Rudolf Steiner Educare	25
	3.2. Vrije basisschool De Zevenster	29
	3.3. Vrije School De Zwaneridder	33
	3.4. Basisschool De Driestroom	38
	3.5. Bernard Lievegoed School, afdeling basisonderwijs	44
	3.6. Vrijeschool voor basisonderwijs 't Kleurenbos	48
4.	Onderzoek registratie en melding aan- en afwezigheid: basisschool Tiliander werkend vanuit antroposofie	53
5.	Reactie van het bestuur	55

1. Opzet vierjaarlijks onderzoek

De inspectie heeft in de maanden maart en april 2019 een vierjaarlijks onderzoek uitgevoerd bij Stichting Pallas.

In een vierjaarlijks onderzoek staat de volgende vraag centraal: is de sturing op kwaliteit op orde en is er sprake van deugdelijk financieel beheer? Het onderzoek wordt uitgevoerd aan de hand van vier deelvragen:

1. Heeft het bestuur doelen afgesproken met de scholen, heeft het voldoende zicht op de onderwijskwaliteit en stuurt het op de verbetering van de onderwijskwaliteit?
2. Heeft het bestuur een professionele kwaliteitscultuur en functioneert het transparant en integer?
3. Communiceert het bestuur actief over de eigen prestaties en ontwikkelingen en die van zijn scholen?
4. Is het financieel beheer deugdelijk?

Werkwijze

Het onderzoek is uitgevoerd op twee niveaus: op bestuursniveau en op schoolniveau.

Bestuursniveau

Op het niveau van het bestuur richt het onderzoek zich met de vier deelvragen op de standaarden binnen de kwaliteitsgebieden Kwaliteitszorg en ambitie en Financieel beheer.

Standaard	Onderzocht
Kwaliteitszorg en ambitie	
KA1 Kwaliteitszorg	•
KA2 Kwaliteitscultuur	•
KA3 Verantwoording en dialoog	•
Financieel beheer	
FB1 Continuïteit	•
FB2 Doelmatigheid	
FB3 Rechtmatigheid	•

Schoolniveau

Om het kwaliteitsgebied Kwaliteitszorg en ambitie te kunnen beoordelen, onderzoeken we ook de onderwijskwaliteit van een aantal scholen waarvoor het bestuur verantwoordelijk is.

We onderscheiden binnen het onderzoek op schoolniveau verschillende typen onderzoek:

- *Verificatieonderzoek*

Het verificatieonderzoek is (altijd) onderdeel van het onderzoek naar de kwaliteitszorg op bestuursniveau. We voeren het in de eerste plaats uit om vast te stellen of het kwaliteitsgebied Kwaliteitszorg en ambitie voldoende is; het onderzoek laat zien of de sturing op de kwaliteit door het bestuur ook in de praktijk werkt. Het geeft ons in de tweede plaats zicht op de onderwijskwaliteit van de school.

- *Naleving Leerplichtwet*

Vanaf schooljaar 2018/2019 maakt ook het toezicht op de naleving van de Leerplichtwet onderdeel uit van het onderzoek naar bestuur en scholen. Volgens een afspraak binnen de inspectie onderzoeken we bij ieder bestuurlijk onderzoek één van de scholen.

- *Onderzoek naar aanleiding van risico's*

We voeren een kwaliteitsonderzoek (alleen) uit bij scholen waar het vermoeden bestaat dat zij onvoldoende kwaliteit bieden. Bij de start van het onderzoek gaf het bestuur aan dat één van de scholen in aanmerking zou kunnen komen voor een dergelijk risico-onderzoek. Toch hebben we na overleg besloten nu af te zien van een onderzoek en dit te verschuiven naar het eerste kwartaal van het schooljaar 2019-2020.

- *Onderzoek op verzoek goede school*

Een bestuur kan bij het vierjaarlijks onderzoek een verzoek doen onderzoek uit te voeren bij scholen die naar de mening van het bestuur goed zijn. Pallas heeft geen gebruik gemaakt van deze mogelijkheid.

- *Herstelonderzoek*

Wanneer er sprake is van eerder afgesproken vervolgtoezicht zullen we het herstelonderzoek waar mogelijk tegelijkertijd uitvoeren. Bij Pallas is dit type onderzoek niet aan de orde.

- *Themaonderzoek*

Naast het toezicht op individuele scholen en instellingen, onderzoeken wij onderwerpen die school- en sectoroverstijgend zijn. Scholen die niet in aanmerking zijn gekomen voor één van de hiervoor genoemde typen onderzoek, komen voor een themaonderzoek in aanmerking. Over deze thema onderzoeken schrijven we geen verslag.

Onderstaand figuur geeft weer hoe het vierjaarlijks onderzoek bij scholen is ingericht. De informatie over de kwaliteit van deze scholen betrekken we bij onze jaarlijkse publicatie De Staat van het Onderwijs. Aangegeven is welke standaarden zijn onderzocht op de verschillende scholen. Ook is aangegeven welk type onderzoek is gekozen.

School	Verificatie						Leerplicht
	1	2	3	4	5	6	7
Onderwijsproces							
OP2 Zicht op ontwikkeling	•	•	•	•	•	•	
OP3 Didactisch handelen	•	•	•	•	•	•	
Schoolklimaat							
SK1 Veiligheid	•	•	•	•	•	•	
Kwaliteitszorg en ambitie							
KA1 Kwaliteitszorg	•	•	•	•	•	•	
KA2 Kwaliteitscultuur	•	•	•			•	
KA3 Verantwoording en dialoog				•	•		
Naleving registratie en melding aan- en afwezigheid							•

1. Rudolf Steiner Educare (04EC), 2. Vrijebasisschool de Zevenster(06TT), 3. Vrije School de Zwaneridder (06UF), 4. Basisschool De Driestroom (06XR), 5. Bernard Lievegoed School, afdeling basisonderwijs (07CP), 6. Vrijeschool voor basisonderwijs 't Kleurenbos (31FJ), 7. Basisschool Tiliander (07CC)

Onderzoeksactiviteiten

Om antwoord te geven op de onderzoeksvragen hebben we documenten geanalyseerd en gesprekken gevoerd met sleutelfiguren binnen de organisatie. Zo hebben we gesproken met leden van de Raad van Toezicht en de Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad en een delegatie van stafmedewerkers, intern begeleiders en schoolleiders.

Tijdens de verificatieonderzoeken hebben we bovendien met leraren gesproken en enkele lessen bezocht. Voor de verantwoording van de precieze inrichting van het onderzoek verwijzen wij naar het onderzoeksplan dat voor elk vierjaarlijks onderzoek per bestuur wordt opgesteld.

Overige wettelijke vereisten

De deugdelijkheidseisen die niet aan een standaard in het waarderingskader zijn verbonden vatten we samen onder de noemer overige wettelijke vereisten (zie Onderzoekskader). Wij hebben de volgende vereisten onderzocht:

- Aanwezigheid schoolgids art. 16, lid 2 en 3, WPO,
- Vrijwilligheid ouderbijdrage art. 13, lid 1 onder e, in samenhang met art. 40, eerste lid, WPO,
- Aanwezigheid meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld art. 4b, WPO.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 staan de oordelen op de standaarden uit de kwaliteitsgebieden kwaliteitszorg en ambitie en financieel beheer op bestuursniveau. Ook de afspraken over het vervolgtoezicht zijn opgenomen in hoofdstuk 2. Hoofdstuk 3 en 4 gaan in op de resultaten van de onderzoeken op schoolniveau.

In hoofdstuk 5 is de reactie van het bestuur op het onderzoek en rapportage opgenomen.

Verder hebben we ons bij het schrijven van dit rapport laten inspireren door het artikel "De paradox van de autonomie; De vrijescholen in beweging" geschreven door J. Levy en gepubliceerd in VBSchrift 6 en 8 2003.

Legenda

Beoordelingen zoals ze in de rapportages worden weergegeven:

- Goed
- Voldoende
- Onvoldoende
- Kan beter

Kwaliteitsgebieden:

- Onderwijsproces
- Schoolklimaat
- Onderwijsresultaten
- Kwaliteitszorg en ambitie
- Financieel beheer

2. Resultaten onderzoek op bestuursniveau

In dit hoofdstuk geven wij de resultaten weer van het onderzoek op bestuursniveau: de oordelen op de standaarden in de gebieden Kwaliteitszorg en ambitie en Financieel beheer.

In onderstaande figuur is te zien hoe we deze kwaliteitsgebieden beoordelen. Volgens een afspraak binnen de inspectie geven we overigens nog geen oordeel op het kwaliteitsgebied Kwaliteitszorg en ambitie.

Verder is weergegeven in hoeverre onze oordelen overeenkomen met het beeld dat het bestuur zelf heeft van de gerealiseerde kwaliteit op de scholen en in hoeverre het bestuursbeleid daadwerkelijk doorwerkt tot op schoolniveau.

Oordelen op bestuursniveau voor de gebieden Kwaliteitszorg en ambitie en Financieel beheer

Het beeld van het bestuur over de kwaliteit komt niet overeen met het beeld van de inspectie

Het beeld van het bestuur komt volledig overeen met het beeld van de inspectie

Het beleid van het bestuur werkt niet door tot op school/opleidingsniveau

Het beleid van het bestuur werkt volledig door tot op school/opleidingsniveau

We beginnen dit hoofdstuk met een samenvattend oordeel van ons onderzoek op bestuursniveau.

Samenvattend oordeel

De centrale onderzoeksvraag luidt: is de sturing op kwaliteit op orde en is er sprake van deugdelijk financieel beheer?

Wij beantwoorden deze centrale onderzoeksvraag met een 'ja'. We lichten dat hierna toe op basis van onze antwoorden op de vier deelvragen.

1. Heeft het bestuur doelen afgesproken met de scholen, heeft het voldoende zicht op de onderwijskwaliteit en stuurt het op de verbetering van de onderwijskwaliteit?

Deze vraag beantwoorden wij positief. Wij beoordelen de standaard kwaliteitszorg (KA1) namelijk als voldoende. In onze ogen beantwoordt het bestuur aan de omschrijving van basiskwaliteit, zoals die is geformuleerd in het onderzoekskader primair onderwijs. Het bestuur houdt zicht op de onderwijskwaliteit op basis van een duidelijke kwaliteitscyclus. Met kwantitatieve en kwalitatieve informatie over de scholen signaleert het bestuur tijdig risico's en wordt er gestuurd op verbetering.

We vinden wel dat onderdelen van het stelsel van kwaliteit zorg nog eens kritisch tegen het licht moeten worden gehouden. Als voorbeeld noemen we de review. Aanvankelijk bedoeld als instrument om zicht te houden op de onderwijskwaliteit, is de review intussen veranderd in een vorm van visitatie. Hoe waardevol ook, toch blijft de vraag in hoeverre het bestuur op deze wijze objectief zicht kan houden op de vraag of de scholen over de volle breedte voldoen aan de wet (basiskwaliteit).

Daarnaast rijst de vraag in hoeverre Pallas 'beleidsarm' wil blijven. Nu hebben scholen veel autonomie en we zien dan ook grote verschillen tussen de scholen. Op zich is daar niets mis mee, maar het is de vraag of het wenselijk is als de verschillen te groot worden. We denken dat een nieuw strategisch beleidsplan aan kracht wint als het bestuur en de scholen met elkaar van gedachten wisselen over een stip op de horizon. Het is van belang met elkaar na te denken over vragen als "Wat willen we als Pallas verstaan onder goed en eigentijds vrijeschoolonderwijs en wat betekent dat voor onze ambities in de komende jaren?".

2. Heeft het bestuur een professionele kwaliteitscultuur en functioneert het transparant en integer?

Wij beantwoorden deze vraag met een volmondig ja en we waarderen de standaard kwaliteitszorg (KA2) als goed.

Pallas voldoet niet alleen aan de basiskwaliteit, maar het bestuur heeft daarnaast ook aanvullend beleid ontwikkeld om de professionele en lerende cultuur te versterken. Zowel op bestuurs- als op schoolniveau zien we bezielde eigenaarschap: er is een breed draagvlak voor visie en ambities. Bovendien worden medewerkers gestimuleerd om zich verder te blijven ontwikkelen.

We constateren wel dat er veel wordt gevraagd van de schoolleiders en leraren. Het blijft dan ook van belang na te denken hoe zij ontlast kunnen worden van tijdrovende taken door te zorgen voor een basisniveau van operationele ondersteuning.

Verder vinden we dat de professionalisering van leraren op het gebied van recente inzichten in de (vak-) didactiek een noodzakelijke aanvulling zou moeten zijn op het bestaande scholingsaanbod. Een betere integratie van dergelijke inzichten zorgt voor beter en meer eigentijds onderwijs. Bovendien laat het onderzoek op een aantal scholen zien dat de essentie van het vrijeschoolonderwijs ook dan overeind kan blijven.

3. Communiceert het bestuur actief over de eigen prestaties en ontwikkelingen en die van zijn scholen?

Ook deze vraag beantwoorden wij positief. Wij beoordelen de standaard verantwoording en dialoog (KA3) namelijk als voldoende. We vinden dat het bestuur verantwoording aflegt zoals de wet dat verplicht. In het jaarverslag wordt bijvoorbeeld inzichtelijk en transparant gerapporteerd over het financieel- en personeelsbeleid.

Wel missen we een inhoudelijk verslag door het bestuur over de onderwijskwaliteit en ontwikkelingen met betrekking tot het onderwijskundig beleid. Dit laatste heeft volgens de bestuurder ook te maken met het feit dat het bestuur in het Strategisch plan 2015 – 2019 alleen ambities en doelen van beperkte omvang heeft geformuleerd om scholen een grote mate van autonomie te geven.

Verder zien we als belangrijke opdracht voor het bestuur om samen met de scholen duidelijke grenzen te gaan stellen aan bijvoorbeeld ouders 'als fundament voor de ontmoeting'. We hebben in de afgelopen jaren namelijk veel klachten ontvangen, waaruit blijkt dat er tussen school en ouders soms een strijd lijkt te bestaan over de vraag 'Van wie is de school?'

4. Is het financieel beheer deugdelijk?

Wij beantwoorden deze vraag positief. Wij beoordelen de standaarden financiële continuïteit en rechtmatigheid namelijk als voldoende. We zien op korte en middellange termijn geen risico's voor de financiële continuïteit. Ook de financiële rechtmatigheid is op orde. Het bestuur voldoet aan de eisen van het kwaliteitsgebied Financieel beheer.

2.1. Kwaliteitszorg en ambitie

In deze paragraaf lichten we onze oordelen en/of waarderingen toe op de standaarden van het kwaliteitsgebied Kwaliteitszorg en ambitie.

Kwaliteitszorg en ambitie	O	V	G
KA1 Kwaliteitszorg		●	
KA2 Kwaliteitscultuur			Ⓝ
KA3 Verantwoording en dialoog		●	

KA1 Kwaliteitszorg

Heeft het bestuur doelen afgesproken met de scholen, heeft het voldoende zicht op de onderwijskwaliteit en stuurt het op de verbetering van de onderwijskwaliteit?

We beoordelen de standaard Kwaliteitszorg (KA1) voldoende, omdat we constateren dat het bestuur voldoet aan de eisen die de wet stelt:

- Het bestuur beschikt over een stelsel van kwaliteitszorg (KA1.1),
- Het bestuur stuurt op verbetering (KA1.2),
- Het bestuur heeft doelen afgesproken (KA1.3).

We lichten deze punten achtereenvolgens toe en tot slot benoemen we een aantal mogelijkheden voor verdere verbetering en ontwikkeling.

KA1.1 Het bestuur beschikt over stelsel van kwaliteitszorg

We stellen vast dat het bestuur gebruik maakt van een stelsel van kwaliteitszorg om zicht te houden op de onderwijskwaliteit en om, zo nodig, te kunnen sturen op verbetering daarvan. Drie monitors vormen de pijlers van dit Pallas kwaliteitskader: de managementrapportage (MARAP), de opbrengstmonitor en de review.

Managementrapportage (MARAP)

Met de MARAP volgt Pallas de voortgang en ontwikkelingen in bedrijfsvoering (exploitatie), personeel (formatie en ziekteverzuim), leerlingaantal en de kwalitatieve voortgang en ontwikkeling ten aanzien van het strategisch plan (Pallas) c.q. schoolplan (scholen). Bij incidenten of grote afwijkingen van de koers, krijgt de school van het bestuur 'extra aandacht' met de opdracht een plan van aanpak te maken met maatwerk-interventies.

Op stichtingsniveau wordt eveneens viermaal per jaar een MARAP opgesteld, die ter beschikking wordt gesteld aan de Raad van Toezicht en de schoolleiders.

Opbrengstmonitor

Met de opbrengstmonitor volgt Pallas vooral de voortgang, trends en ontwikkelingen van de opbrengsten in rekenen en taal. Als er sprake is van onvoldoende resultaten (waarbij naast de ruwe scores ook de vaardigheidsgroei in ogenschouw wordt genomen), wordt verder gevraagd. Ook kunnen de resultaten aanleiding zijn om een extra interventie te plegen of om verscherpt bestuurlijk toezicht uit te oefenen.

Review

In de loop van 2017 is er, op basis van het nieuwe onderzoekskader van de inspectie en in overleg met de collega Vrijeschoolbesturen, een proces van 'zelfevaluatie en review' ontwikkeld. Bij Pallas hebben er intussen twee tranches (van de vier) plaatsgevonden, waarbij scholen zijn bezocht door een reviewgroep, bestaande uit schoolleider(s), IB-ers en leraren van een collega school. Tijdens de eerste tranche werd de onderwijskwaliteit breed in beeld gebracht. Omdat deze aanpak te tijdrovend bleek, is de werkwijze in de tweede tranche aangepast. Nu kiest de reviewgroep op basis van de vooraf ingevulde zelfevaluatie een aantal kwaliteits(deel)gebieden om te onderzoeken. Op deze onderdelen krijgt de school vervolgens een reflectie van collega's.

Daarnaast beschikt het bestuur ook over aanvullende informatie. Zo bezoekt het bestuur jaarlijks de scholen. Er vindt dan een gesprek plaats met de schoolleider, het team en de medezeggenschapsraad (MR). Sinds kort vindt ook bij de start van het schooljaar overleg tussen bestuur en schoolleider plaats over de speerpunten voor het komende schooljaar. Over de voortgang van deze speerpunten legt de schoolleider verantwoording af in de MARAP.

Tot slot heeft het bestuur de beschikking over de resultaten van de sociale veiligheidsmonitor en de jaarlijkse quick scan onder het personeel. Zo geven de resultaten van de quick scan onder het personeel inzicht in het welzijn van de medewerkers. De resultaten worden per school vergeleken met de normscore en als dat nodig is, wordt actie ondernomen.

KA1. 2 Bestuur stuurt op verbetering

Het bestuur analyseert alle informatie en stuurt op verbetering als dat nodig is.

Enkele voorbeelden daarvan op schoolniveau hebben we in de vorige paragraaf al genoemd. Daarnaast stuurt het bestuur ook op Pallas-niveau op verbetering. Zo waren de eindresultaten in schooljaar 2015-2016 aanleiding voor stevige centrale interventies. Bij drie scholen waren de opbrengsten zodanig zwak dat er direct (juni 2016) een traject van onderzoek en verbetering werd ingezet. Pallasbreed zijn in de monitor de resultaten van rekenen/wiskunde en begrijpend lezen van de klassen 3 tot en met 6 (ofwel groep 5 tot en met 8) in kaart gebracht.

Deze analyse vormde de aanleiding om een externe expert in te zetten die begin 2017 alle scholen consulteerde over het rekenonderwijs en concrete verbeter suggesties deed.

KA1.3 Beleidsarme doelen: het bestuur wil bewust een regel- en beleidsarme organisatie zijn

Als overkoepelende organisatie wil Pallas de scholen kaders en ruimte bieden om het vrijeschoolonderwijs in stand te houden en verder te ontwikkelen. Kernwaarde daarbij vormt bezielde eigenaarschap. Vanuit deze kernwaarde is Pallas een regel- en beleidsarme organisatie, zodat scholen een eigen identiteit en regelruimte behouden. Het is aan de scholen om zich in de eigen kleur en in de eigen regio te verhouden tot actuele vraagstukken die leerlingen, ouders en de verdere omgeving aan hen stellen.

In het Strategisch plan 2015 – 2019 heeft het bestuur dan ook alleen ambities en doelen van beperkte omvang geformuleerd, zodat scholen relatief autonoom kunnen opereren. Deze ambities zijn vervolgens uitgewerkt in 10 stippen. Als ambities op het beleidsgebied onderwijs zijn bijvoorbeeld de volgende stippen geformuleerd:

- De scholen van Pallas voldoen aan de inspectie-eisen.
- Pallas onderhoudt de eigen vrijeschoolkwaliteit en heeft daarvoor een permanente verbetercyclus, met een sterk zelflerend vermogen.
- Pallas-scholen maken op eigen wijze en gericht gebruik van ICT in het onderwijs.

Ruimte voor verbetering en ontwikkeling

In onze ogen is het huidige strategische plan vooral beheersgericht. Het bestuur heeft destijds bewust gekozen voor beleidsarme doelen om Pallas scholen een grote mate van autonomie te geven. Hoewel het bestuur vanaf 2017 wel meer is gaan sturen op verbinding en verdieping van de kwaliteit, zien we aanzienlijke verschillen tussen de scholen. Op zich is daar niets mis mee, maar het is de vraag in hoeverre het wenselijk is als er te grote onderlinge verschillen ontstaan. We noemen als voorbeeld ICT in het onderwijs. We zien scholen die hier principieel afwijzend tegenover staan, en scholen die op een voor hun verantwoorde wijze ICT in hun onderwijs weten te incorporeren.

In onze ogen is het voor het toekomstige strategische beleid van belang om met elkaar na te denken over de vraag wat Pallas wil verstaan onder kwalitatief goed en hedendaags vrijeschoolonderwijs. Een helder antwoord is niet alleen belangrijk om samen ambities te bepalen voor nu en de nabije toekomst, maar ook om met elkaar af te spreken aan welke criteria of essenties Pallas scholen minimaal moeten voldoen. Anders bestaat het risico dat "vrijheid leidt tot een grenzeloze gebondenheid aan niet waar te maken kwaliteitseisen" (zie "Paradox van de autonomie").

Als commitment bestaat over de weg die ingeslagen gaat worden, kan het bestuur bepalen binnen welk speelveld scholen autonoom kunnen en mogen zijn (piketpalen slaan). Vervolgens kan het bestuur ook besluiten hoe zicht te houden op de onderwijskwaliteit en regie te voeren. Buiten kijf staat in ieder geval dat het bestuur moet aantonen dat alle scholen aan de wettelijke minimum basiskwaliteit voldoen. Het huidige stelsel van kwaliteitszorg van Pallas voorziet daarin op dit moment nog maar gedeeltelijk. We lichten dit laatste toe.

Een belangrijke pijler van het kwaliteitskader vormt de review. Aanvankelijk waren de reviews vooral bedoeld als waarborg voor de basiskwaliteit van alle Pallas-scholen, getuige het feit dat het kwaliteitskader van de inspectie als uitgangspunt is gekozen. In de eerste tranche werd de onderwijskwaliteit van de scholen dan ook breed in beeld gebracht. In de tweede tranche is de keuze gemaakt om slechts een aantal standaarden van het toezichtskader te onderzoeken. Op deze standaarden krijgt de school een waardevolle reflectie van collega's en kan het bestuur de werkwijzen en de cultuur van de school volgen. Hoewel het bestuur belangrijke informatie krijgt, is het wel de vraag of het bestuur op deze manier ook (objectief) zicht kan houden op de basiskwaliteit in brede zin. Volgens ons is het daarom van belang na te denken over de vraag hoe de review te positioneren: als instrument van het kwaliteitskader of als middel om de professionele cultuur te bevorderen (collegiale visitatie)?

Een andere pijler van het kwaliteitskader is de opbrengstmonitor. Deze monitor voorziet nog niet in de veranderingen die op til staan: per 2020 wordt namelijk een nieuw onderwijsresultatenmodel ingevoerd, waarin de referentieniveaus Taal en Rekenen centraal zullen staan.

Tot slot maken we een opmerking over het sturingsmechanisme van het bestuur.

Naar aanleiding van ons gesprek over de uitkomsten van de sociale veiligheidsmonitor blijkt dat het bestuur opvallende uitkomsten met de scholen heeft besproken. Onduidelijk is echter of en hoe aan deze gesprekken een vervolg wordt gegeven. Het lijkt dan ook van belang te bepalen hoe het bestuur wil toezien op het nakomen van gemaakte afspraken om het risico van 'ja zeggen – nee doen' (pocket veto) te voorkomen.

KA2 Kwaliteitscultuur

Heeft het bestuur een professionele kwaliteitscultuur en functioneert het transparant en integer?

We waarderen de kwaliteitscultuur als goed, omdat we vinden dat Pallas toereikend beantwoordt aan de basiskwaliteit zoals die in wettelijke eisen is vastgelegd.

- Het bestuur hanteert de Code Goed Bestuur (KA2.1),

- Pallas kent een helder besturingsmodel (KA2.2),
- Het bestuur zorgt voor scholing en investeert in vernieuwend vermogen van teams (KA2.3).

Daarnaast heeft het bestuur ook aanvullend beleid ontwikkeld om de professionele en lerende cultuur te versterken. Zowel op bestuurs- als op schoolniveau zien we bezielde eigenaarschap: er is een breed draagvlak voor visie en ambities.

We lichten deze punten achtereenvolgens toe en we benoemen tot slot een aantal mogelijkheden voor verdere verdieping.

KA2.1 Bestuur hanteert de Code Goed Bestuur

Pallas is ingericht volgens de principes van good governance. Dit betekent dat toezicht en bestuur van elkaar gescheiden zijn. Het bestuur is in handen van het College van Bestuur. Het toezicht is in handen van de Raad van Toezicht. Deze raad ondersteunt en adviseert het bestuur en houdt toezicht op de kwaliteit van organisatie & onderwijs.

De stichting conformeert zich aan de Code Goede bestuur zoals die is opgesteld door de PO-Raad. De Raad van Toezicht bestaat uit zes leden, die verschillende portefeuilles hebben. Er wordt vijf à zes keer per jaar met het bestuur vergaderd. De Raad van Toezicht krijgt informatie van het bestuur, maar de leden van de raad halen ook zelf informatie op door ieder schooljaar een aantal scholen te bezoeken. We constateren verder dat de raad zelfkritisch is en gericht op voortdurende verbetering van het interne toezicht. Zo evalueert de raad jaarlijks het eigen functioneren en de relatie tussen de interne toezichthouder en het bestuur.

KA2.2 Helder besturingsmodel

Het bestuur wil de verantwoordelijkheden zo laag mogelijk in de organisatie leggen en autonomie vormt dan ook een belangrijk uitgangspunt in de bestuursfilosofie.

Binnen Pallas dragen de schoolleiders de verantwoordelijkheid voor de voortgang en kwaliteit van het onderwijs en zij kunnen daaraan ieder op een eigen wijze vorm geven. Taken en verantwoordelijkheden zijn vastgelegd in een managementstatuut.

Ondanks de autonomie van de scholen zijn er wel degelijk gemeenschappelijke en bindende kenmerken. In de eerste plaats zijn deze vastgelegd in het identiteitsdocument van de landelijke Vereniging van vrijescholen 'Wat maakt de vrijeschool uniek?' dat door alle vrijescholen wordt onderschreven. In de tweede plaats is voor de Pallas-scholen ook het strategisch beleidsplan kaderstellend en richtinggevend.

Hoewel de uitwerking van de uitgangspunten van het vrijeschoolonderwijs en het strategische plan het domein van de individuele school is, neemt het bestuur wel zijn verantwoordelijkheid.

Het bestuur stuurt, ondersteunt en borgt waar dat nodig wordt geacht. Voorbeelden van sturing zijn de al hiervoor al genoemde instrumenten in de cyclus van 'planning en control' en de centrale afname van de sociale veiligheidsmonitor en de quick scan. Het bestuur biedt ook ondersteuning aan de scholen, waarbij het bestuur wordt bijgestaan door de medewerkers van het stafbureau. Als het gaat om borging noemen we enkele documenten, die door het bestuur zijn opgesteld, zoals het Veiligheidsplan en de Meldcode Huiselijke Geweld en Kindermishandeling.

Uit onze gesprekken met diverse betrokkenen komt naar voren dat deze kaders weliswaar betekenen dat een stukje autonomie moet worden ingeleverd, maar dat deze kaders tegelijkertijd ook een gevoel van veiligheid geven. Het bestuur kijkt immers mee en grijpt in als dat nodig is.

KA2.3 Bestuur zorgt voor scholing

In het Strategisch beleidsplan 2015 – 2019 heeft het bestuur ook ambities geformuleerd als het gaat om de zorg voor bekwaam en bevoegd personeel.

- Pallas heeft leerkrachten die enthousiast, toegerust en gekwalificeerd zijn voor het vrijeschoolonderwijs en zich gesteund weten in hun kwaliteit.
- Pallas medewerkers ontwikkelen zich, studeren en onderzoeken

Om deze ambities vorm en inhoud te geven, heeft het bestuur de Pallas-academie verder ontwikkeld. Onder deze noemer komen professionalisering, studie en onderzoek samen. Zonder volledig te zijn, noemen we een aantal belangrijke activiteiten binnen de Pallas academie:

- Basisopleiding Vrijeschool onderwijs (BVO): een tweejarige deeltijdopleiding van de vrijeschool pabo van Hogeschool Leiden, bedoeld voor gekwalificeerde leerkrachten die nog geen opleiding genoten in het verzorgen van vrijeschoolonderwijs.
- Pallas lerarenbeurs: een beurs voor Pallas medewerkers waarbinnen jaarlijks aanvragen kunnen worden gedaan. Om ervoor te zorgen dat de medewerkers zich blijven ontwikkelen, studeren en onderzoeken stelt Pallas jaarlijks een groot bedrag beschikbaar voor deze beurs. Leraren kunnen een aanvraag indienen voor professionalisering betreffende de volgende thema's: bezielde eigenaarschap, didactiek, pedagogiek, communicatie en organisatie van het onderwijs. Na afloop van de scholing stellen de cursisten een leerbericht op waarin ze aangeven wat hun leerdoel was, in hoeverre de professionalisering heeft bijgedragen aan het goed kunnen uitoefenen van hun vak en op welke wijze de opgedane kennis in praktijk wordt gebracht en gedeeld met anderen.
- Interne netwerken van specialisten zoals intern begeleiders, rekenspecialisten en kleuterleerkrachten.

Uit de resultaten van de in 2018 afgenomen quick scan onder het personeel blijkt dat de respondenten in de regel (heel) tevreden zijn over de ontwikkelingsmogelijkheden en de gelegenheid tot scholing/opleiding.

Pallas heeft ook oog voor de actualiteit. Gezien het lerarentekort en de groei van het aantal leerlingen op de vrijescholen, is het bestuur steeds op zoek naar nieuwe leraren die zich aan Pallas willen verbinden. Samen met Stichting Vrijescholen Athena en de hogescholen Leiden en Arnhem/Nijmegen is daarom een initiatief gestart om in ook in het oosten van het land een minor vrijeschoolonderwijs te starten.

Daarnaast zoekt het bestuur ook naar 'talenten' binnen de eigen gelederen. Omdat in de komende jaren verschillende schoolleiders met pensioen gaan, is een procedure gestart om eigen medewerkers na een zorgvuldige procedure in te laten instromen in een kweekvijver van schoolleiders.

Toch vormt het lerarentekort een punt van grote zorg voor zowel het bestuur, de Raad van Toezicht als de schoolleiders, juist 'omdat het de leraar is die het onderwijs op een vrije school levend moet maken'.

Ruimte voor verbetering en ontwikkeling

We zien een aantal mogelijkheden voor verbetering en ontwikkeling. De eerste opmerking heeft betrekking op het besturingsmodel. Gezien de autonomie die scholen hebben bij de inrichting van hun onderwijs, zien we een grote diversiteit tussen de scholen. Al eerder stipten we aan dat daar niets mis mee is, maar we stelden wel de vraag in hoeverre het wenselijk is als er te grote verschillen ontstaan waar het gaat om kwalitatief goed en hedendaags onderwijs. Het blijft dan ook noodzakelijk te blijven reflecteren op de balans tussen autonomie, sturing en samenwerking.

Een tweede opmerking heeft te maken met de taakzwaarte van de schoolleiders.

In de besturingsfilosofie van Pallas wordt van iedere school verwacht dat de schoolleiders de verantwoordelijkheid dragen voor de onderwijskwaliteit. Een schoolleider moet niet alleen beschikken over veel kennis en deskundigheid, maar ook een voorbeeldrol vervullen als het gaat om bezielde eigenaarschap.

Daarnaast hebben schoolleiders te maken met een extra belasting van hun takenpakket. In de eerste plaats noemen we de druk om geschikte invalleren te vinden: het ziekteverzuim binnen Pallas is namelijk relatief hoog. Daar komt bij dat het aantal leerlingen op veel Pallas-scholen groeit. Dat betekent dat de schoolleiders naast de zorg om geschikte leraren aan te trekken ook aan lopen tegen problemen rond de huisvesting (en tegenwerkende gemeentes).

Pallas beseft dat er veel wordt gevraagd van de schoolleiders. Om die reden is een stafbureau ingericht. De medewerkers van dit bureau ondersteunen zowel het bestuur als de schoolleiders op de beleidsgebieden financiën, personeel en onderwijs.

Daarnaast heeft het bestuur ervoor gezorgd dat alle nieuwe (jonge) schoolleiders door een ervaren collega worden ondersteund. Ook zet het bestuur zich in om hun professionalisering te stimuleren.

Binnenkort start voor nieuwe schoolleiders een gecertificeerde opleiding voor schoolleiders van vrijescholen (Schoolleider Basisbekwaam en Schoolleider Vakbekwaam). In dit verband valt ook te overwegen om - in lijn met het advies van de Onderwijsraad - een schoolleidersbeurs beschikbaar te stellen, zodat ook de andere schoolleiders een schoolleidersopleiding op masterniveau kunnen volgen.

Ondanks alle inspanningen van het bestuur blijft het van belang om met elkaar van gedachten te blijven wisselen over de vraag hoe het bestuur ervoor kan zorgen dat schoolleiders worden ontlast van tijdrovende taken, die in feite geen onderdeel horen te zijn van hun takenpakket.

Een laatste opmerking vloeit voort uit de resultaten van de verificatieonderzoeken.

Op basis van onze observaties en gesprekken constateren we dat de leraren over veel pedagogische vaardigheden beschikken. Als het gaat om didactische vaardigheden zien we grote verschillen tussen de scholen. Op een enkele school zien we dat de leraren in hun lessen systematisch gebruik maken van eigentijdse inzichten op het gebied van de (vak-)didactiek, zonder daarbij afbreuk te doen aan het antroposofische gedachtegoed.

We zien op deze scholen bijvoorbeeld belangrijke elementen terug van een effectieve les. De leraren benoemen het doel van de les, zodat de leerlingen weten wat ze gaan leren. Ook maken ze gebruik van de 'kortste weg naar Rome', bijvoorbeeld door het toepassen van het directe instructiemodel. Daarnaast weten ze de actieve betrokkenheid van de leerlingen te stimuleren door het inzetten van coöperatieve werkvormen.

Tegelijkertijd constateren we dat op andere scholen nog amper gebruik wordt gemaakt van deze eigentijdse inzichten. Scholing op het gebied van (vak-)didactiek zou in onze ogen dan ook een noodzakelijke aanvulling moeten zijn als het gaat om de verdere professionalisering van leraren. Een betere integratie van pedagogiek en (vak-)didactiek is van belang, omdat deze beide elementen juist in samenhang de ingrediënten vormen voor goed onderwijs.

KA3 Verantwoording en dialoog

Communiqueert het bestuur actief over de eigen prestaties en ontwikkelingen en die van zijn school?

We waarderen deze standaard als voldoende, omdat we vinden dat het bestuur voldoet aan de basiskwaliteit:

- Het bestuur legt verantwoording af op de verticale lijn (KA3.1).

Daarnaast zet het bestuur zich in om de dialoog en samenwerking met de omgeving te stimuleren (KA3.2).

We lichten deze punten toe en we benoemen tot slot een aantal mogelijkheden voor verdere ontwikkeling.

KA3.1 Het bestuur legt verantwoording af op de verticale lijn

De wettelijke essentie bij deze standaard is vooral gericht op de verticale lijn van verantwoording afleggen. We zien dat het bestuur zich intern en extern verantwoordt. Als voorbeeld noemen we het jaarverslag dat het bestuur ieder jaar publiceert op de website. Verder legt het bestuur verantwoording af aan de Raad van Toezicht (RvT). Volgens de RvT die nog weinig ervaring heeft met het nieuwe bestuur is de raad voorheen altijd goed geïnformeerd door het bestuur en was het mogelijk kritische vragen te stellen.

Verder organiseert het bestuur op structurele basis dialoog en tegenspraak, bijvoorbeeld met de toezichthouder. Uit onze gesprekken blijkt dat er sprake is van elkaar wederzijds informeren en over en weer vragen stellen. Het bestuur overlegt eveneens met de Gemeenschappelijke Medezeggenschap Raad. In deze raad hebben ouders en medewerkers zitting, die elk een regio/cluster binnen Pallas vertegenwoordigen. Volgens de leden van GMR worden zij goed geïnformeerd door het bestuur. Het bestuur vraagt ook advies en de kritische constructieve inbreng van de GMR wordt op prijs gesteld.

KA3.2 Het bestuur zet zich in om dialoog en samenwerking met de omgeving te stimuleren

Vanuit de invalshoek van kwaliteit richt deze standaard zich vooral op de horizontale dialoog met de omgeving. We constateren dat het bestuur actief het gesprek aangaat met andere relevante partijen, zowel regionaal als nationaal.

Zo is Pallas bijvoorbeeld lid van de PO-raad, de Landelijke Vereniging van Vrijescholen, het PO-platform voor vrijescholen en de Vereniging Bijzondere Scholen. Andere belangrijke partners zijn Scholen aan Zet, de Begeleidingsdienst voor Vrijescholen en de Vrijeschool Pabo van Hogeschool Leiden. Op het gebied van kinderopvang werkt Pallas nauw samen met Stichting Istia.

In 2017 agendeerde Pallas de kernwaarde 'bezield eigenaarschap' in de diverse overlegstructuren en overlegmomenten. Vanuit deze kernwaarde is het bestuur erin geslaagd om in de afgelopen periode de onderlinge dialoog en verbondenheid te stimuleren.

Was Pallas bij het ontstaan nog een verzameling van individuele vrijescholen, nu is de stichting uitgegroeid tot meer dan een som van de afzonderlijke delen.

Volgens de schoolleiders vormt het schoolleidersoverleg ondanks alle discussies een warm bad en weet men elkaar te vinden. Er is sprake van saamhorigheid, veiligheid en de collega's zijn bereid met elkaar mee te denken.

Ruimte voor verbetering en ontwikkeling

We beginnen met een opmerking over de verticale verantwoording. Jaarlijks stelt het bestuur een bestuursverslag en een jaarrekening op. Hoewel er uitgebreid wordt gerapporteerd als het gaat om de financiële resultaten van het boekjaar, is de aandacht voor het behalen van de (kwalitatieve) doelen van de organisatie summier. Deels heeft dit te maken met het feit dat de op Pallas-niveau geformuleerde doelen beperkt van omvang zijn ('beleidsarm'). Dat neemt niet weg dat we weinig tot geen informatie vinden over de uitkomsten van het kwaliteitskader en de eventuele sturing daarop door het bestuur.

Als het gaat om de horizontale dialoog constateren we dat scholen onderling sterk verschillen als het gaat om maatschappelijke input voor het eigen onderwijs. Een aantal Pallas-scholen zoekt actief contact met bijvoorbeeld andere netwerken en reguliere basisscholen in de omgeving of in de gemeente. Andere scholen zijn meer naar binnen gericht.

Net als het bestuur en de Raad van Toezicht zien we dan ook mogelijkheden om schoolleiders te stimuleren over de eigen muren heen te kijken en ook buiten de eigen kring de dialoog aan te gaan.

Tot slot willen we ingaan op de ouderbetrokkenheid. Dit thema vormt een belangrijke focus in het strategisch beleidsplan (ouders denken, leren en werken mee in de school). Om de ouderparticipatie te bevorderen, acht het bestuur goede informatievoorziening, communicatie en dialoog met de ouders onontbeerlijk.

De ervaring leert dat dit laatste niet zo makkelijk is. Uit de vele klachten die we als inspectie ontvangen, leiden we af dat de relatie tussen school en ouders vaak wisselend is en dat er nogal eens sprake is van frustratie en verwijdering tussen beide partijen.

In de regel is de betrokkenheid van de ouders vaak erg groot. Zij hebben bewust gekozen voor dit type onderwijs en ze betalen een extra financiële bijdrage (vrijwillig). Er wordt dan ook veel van de school en de leraren verwacht. Dat is een goede zaak, maar de druk loopt snel op als een leraar niet functioneert volgens de wensen van de ouders. Op die momenten wordt de professionele distantie tussen school en ouders intensief op de proef gesteld. Er lijkt een strijd te ontstaan over de vraag 'Van wie is de school?', waarbij ouders menen dat de school van hen is.

Zeker voor ouders is het moeilijk om de zorgen over hun kind te scheiden van hun betrokkenheid met de school als geheel. Ouders hebben dan baat bij heldere grenzen.

We juichen het dan ook toe dat het bestuur intussen bezig is met de ontwikkeling van een gedragscode voor ouders en medewerkers.

2.2. Financieel beheer

Wij baseren ons oordeel over het Financieel beheer op de onderliggende standaarden voor financiële continuïteit en rechtmatigheid. Wij geven in beginsel geen oordeel over financiële doelmatigheid.

De financiële continuïteit en rechtmatigheid zijn beide beoordeeld als voldoende. Het financieel beheer is dan ook beoordeeld als voldoende.

Financieel beheer	V	
	O	V
FB1 Continuïteit		●
FB2 Doelmatigheid	Geen oordeel	
FB3 Rechtmatigheid		●

Financiële continuïteit

In onderstaande tabel zijn de financiële kengetallen van het bestuur uit de jaarverslaggeving over de afgelopen en de toekomstige drie jaren afgezet tegen de signaleringswaarden ('indicatie') die wij gebruiken in onze jaarlijkse risicodetectie.

Kengetallen	Indicatie	Realisatie			Prognose		
		2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liquiditeit (current ratio)	< 0,75	3,76	3,57	3,06	2,47	2,43	2,55
Solvabiliteit 2	< 0,30	0,81	0,83	0,84	0,84	0,83	0,83
Weerstandsvermogen	< 5%	25,00%	30,90%	34,19%	34,87%	32,00%	30,61%
Huisvestingsratio	> 10%	4,87%	5,90%	6,50%	nvt	nvt	nvt
Rentabiliteit	< 0%	4,74%	9,43%	3,53%	-1,27%	-1,69%	0,11%

Wij beoordelen de financiële continuïteit als voldoende. De tabel bevat geen indicatie van financiële risico's voor de continuïteit van het onderwijs binnen nu en twee jaar. Ons onderzoek bevestigde dat beeld. Het bestuur heeft voldoende vermogen om de verwachte negatieve resultaten voor 2018 en 2019 op te vangen.

Voor een volledige verantwoording in het jaarverslag is het nodig dat de verplichte continuïteitsparagraaf alle benodigde onderdelen bevat. Wij geven het bestuur in overweging in het volgende jaarverslag aandacht te besteden aan de volgende onderwerpen:

- De rapportage aanwezigheid en werking van het interne risicobeheersings- en controlesysteem.
- De risicoparagraaf te voorzien van maatregelen. Het bestuur heeft de risico's in het jaarverslag beschreven maar concrete maatregelen om deze risico's te mitigeren ontbreken.

Financiële doelmatigheid

Wij geven geen oordeel over de financiële doelmatigheid. Wel gaan wij zo nodig het gesprek aan over onderwerpen die de doelmatigheid raken. Bij het bestuur kwamen de volgende onderwerpen aan de orde:

Verslag Raad van Toezicht over toezicht op doelmatig gebruik van rijksmiddelen

Het is de wettelijke taak van het bestuur om onafhankelijk en deugdelijk intern toezicht mogelijk te maken. Bevoegdheden die hij moet beleggen bij de intern toezichthouder (ook wel de Raad van Toezicht) zijn onder meer, dat deze moet toezien op de financiële doelmatigheid. De intern toezichthouder legt verantwoording af over de uitoefening van zijn bevoegdheden in het jaarverslag. De verantwoording over het toezicht op doelmatigheid hebben wij niet aangetroffen in het jaarverslag over 2017. Wij verzoeken de intern toezichthouder aandacht te besteden aan de doelmatigheid van de besteding en de verantwoording van zijn toezicht daarop in de jaarverslagen vanaf 2018. Dit aspect van het interne toezicht is op dit moment sectorbreed nog in ontwikkeling. Daarom vinden wij het vooralsnog niet gepast om naast dit verzoek ook een uitdrukkelijke herstelopdracht te geven.

Besteding middelen Passend Onderwijs

Het bestuur ontvangt aan middelen passend onderwijs voor arrangementen en versterking van de basisondersteuning € 562.100. Het bestuur verantwoordt zich onvoldoende over de inzet van deze middelen. Deze informatie komt niet tegemoet aan de breed levende maatschappelijke behoefte op dit onderwerp. Wij geven het bestuur daarom in overweging, aandacht te besteden aan de besteding en de verantwoording van deze zorgmiddelen in de jaarverslagen vanaf 2018.

Financiële rechtmatigheid

We beoordelen de financiële rechtmatigheid voor het bestuur als voldoende. Wij baseren ons hierbij op de bevindingen van de instellingsaccountants uit het eerstelijnstoezicht op de financiën van het onderwijs. Daarnaast speelt aanvullende informatie een rol, zoals signalen en (lopende) onderzoeken op het gebied van de financiële rechtmatigheid. In het onderzoek bij het bestuur leidt de weging van de beschikbare informatie tot een positief oordeel.

2.3. Afspraken over vervolgtoezicht

Zowel het bestuur als de scholen voldoen aan de wettelijke eisen. We hebben vertrouwen in het bestuur. Over vier jaar wordt het bestuur opnieuw onderzocht.

3. Resultaten verificatieonderzoek

In dit hoofdstuk beschrijven we de resultaten van de verificatieonderzoeken die we op zes scholen hebben uitgevoerd. Zoals in hoofdstuk 1 al is opgemerkt, is het verificatieonderzoek een belangrijk onderdeel van het onderzoek naar de kwaliteitszorg van het bestuur. In de eerste plaats gaat het daarbij niet alleen om de vraag of de informatie van het bestuur juist is, maar ook om de vraag of het toezicht op de kwaliteit van het onderwijs werkt. In de tweede plaats geeft het verificatieonderzoek ons zicht op de onderwijskwaliteit van de scholen.

In dit onderzoek hebben we ons bij de keuze van de standaarden gebaseerd op het strategisch plan. In overleg met het bestuur hebben we besloten om op de scholen in ieder geval de volgende standaarden te onderzoeken:

- Zicht op ontwikkeling (OP2),
- Didactisch handelen (OP3),
- Veiligheid (SK1).

Daarnaast hebben we op de scholen wisselend twee van de volgende standaarden onderzocht:

- Kwaliteitszorg (KA1),
- Kwaliteitscultuur (KA2),
- Verantwoording en dialoog (KA3).

Voor een precieze verantwoording van onze keuzes verwijzen we naar het onderzoeksplan.

Op elk van de drie scholen hebben we samen met een observant van de school lessen geobserveerd, gesprekken gevoerd met de schoolleiding, de intern begeleider(s) en met (een afvaardiging) van het team en de leerlingen. Ieder onderzoek is afgerond met een korte terugkoppeling aan de directie. Bij deze afrondende gesprekken was het bestuur aanwezig.

In de paragrafen 3.1 tot en met 3.6 bespreken we onze bevindingen van de onderzoeken op de scholen. Achtereenvolgens komen aan bod: Rudolf Steiner Educare (3.1), Vrijebasisschool de Zevenster (3.2), Vrije School de Zwaneridder (3.3), Basisschool De Driestroom (3.4), Bernard Lievegoed School, afdeling basisonderwijs (3.5) en Vrijeschool voor basisonderwijs 't Kleurenbos (3.6).

3.1. Rudolf Steiner Educare

Conclusie

Wij beoordelen één van de vijf onderzochte standaarden als goed. De school voldoet op de standaard kwaliteitscultuur niet alleen aan de wet, maar weet ook de eigen aspecten van kwaliteit waar te maken. Zo zien wij dat de visie van de school zichtbaar is in het dagelijks handelen van de leraren.

Het antroposofische gedachtegoed wordt vertaald naar de kwaliteitsvragen 'doen wij de goede dingen en doen wij die goed?'. De overige standaarden beoordelen wij als voldoende. Hier liggen nog mogelijkheden voor verdere ontwikkeling.

Toelichting

Context

Rudolf Steiner Educare is een vrijeschool op antroposofische grondslag. Na een periode van krimp, is het tij gekeerd. De school heeft intussen te maken met een (toenemend) aantal leerlingen als zij-instromer. Dit aannamebeleid heeft tot gevolg dat de diversiteit onder de leerlingenpopulatie, vooral als het gaat om de ondersteuningsbehoefte, is toegenomen. Deze ontwikkelingen hebben er voor gezorgd dat er nadrukkelijker aandacht is gekomen voor een veilig schoolklimaat.

Onderwijsproces	O	V	G
OP2 Zicht op ontwikkeling		●	
OP3 Didactisch handelen		●	

Zicht op ontwikkeling: leerlingen voldoende in beeld.

We beoordelen de standaard zicht op ontwikkeling (OP2) als voldoende. We constateren dat de leraren voldoende zicht houden op de ontwikkeling en de leerprestaties van de leerlingen. Met behulp van een leerlingvolgsysteem, jaarlijkse methode-onafhankelijke toetsen, leerstofgebonden toetsen, huisbezoek en observaties brengen de leraren de ontwikkeling in beeld. Twee maal per jaar bespreken het zorgteam, bestaande uit de schoolleider, de intern begeleiders de leerlingen samen met de leraren. De uitkomsten hiervan vormen een basis voor een groepsoverzicht met daarin belemmerende en bevorderende kindkenmerken vertaald naar de onderwijsbehoefte. Ook wordt het handelen van de leerkracht geëvalueerd. Tijdens de wekelijkse teamvergadering benut het team een deel van deze vergadering om leerlingcasuïstiek te bespreken met elkaar. Op deze wijze signaleren de leraren tijdig waar zich belemmeringen of een stagnatie in de ontwikkeling en het leren van de leerlingen zich voordoet. Met behulp van een cyclische aanpak van handelingsgericht werken volgt een nadere analyse, waarna er een plannend onderwijsaanbod in de groeps- of handelingsplannen voor een afgebakende lesperiode beschreven wordt. In de groepsplannen worden de doelen voor de betreffende periode onderverdeeld in vier verschillende instructieniveaus, die voor een juiste afstemming in de leerstof moeten zorgen.

Op deze standaard zien wij een mogelijkheid voor verdere verdieping. De geplande (leer-)doelen voor bijvoorbeeld de beter presterende leerlingen kunnen meer uitdaging bevatten. In de groepsplannen zien wij nog te weinig toegespitste leerdoelen op het niveau van deze groep leerlingen.

Didactisch handelen: basis op orde, beter presterende leerlingen hebben meer uitdaging nodig

De standaard didactisch handelen (OP3) beoordelen we als voldoende. Tijdens de geobserveerde lessen zien we de verwachte basiskwaliteit in voldoende mate terug. De leraren hebben een warme, pedagogische band met hun leerlingen. Ze kennen hun leerlingen door en door, doordat zij gedurende klas 1 tot en met klas 6 met hen meegaan. Een kenmerk van het pedagogisch-didactisch handelen op de school is de luisterende houding van de leraren om op deze wijze de onderwijsbehoefte van de leerling goed te kunnen begrijpen. Het klassenmanagement is op orde en als doorgaande lijn zichtbaar door de school heen. Om de lessen op een adequate wijze te kunnen geven, ontwerpen en bereiden de leraren hun lessen zorgvuldig voor.

We willen nog wel enkele aandachtspunten benoemen. Zo hebben wij tijdens de lesobservaties de differentiatie in de instructie, zoals die is opgesteld in de groepsplannen, niet teruggezien. Een ander punt is de efficiency van de onderwijstijd. De geobserveerde lesonderdelen duurden verhoudingsgewijs vrij lang, waarbij de taakbetrokkenheid van de leerlingen zichtbaar wisselde. Een ander aandachtspunt betreft de leerlingen die meer aankunnen. In de groepsplannen zien wij nog te weinig toegespitste leerdoelen op het niveau van deze groep leerlingen, zodat ook zij echt uitgedaagd worden.

Schoonklimaat	O	K	V	G
SK1 Veiligheid			●	

Veiligheid: leerlingen voelen zich veilig

We beoordelen de standaard veiligheid (SK1) met een voldoende, omdat de school in voldoende mate zorg draagt voor een veilige omgeving voor de leerlingen. Er is een veiligheidsplan dat onder meer voorziet in anti-pestbeleid. Ook is er een anti-pestcoördinator op de school aanwezig. Ieder jaar brengt de school de veiligheidsbeleving van de leerlingen in beeld met behulp van een veiligheidsmonitor. De resultaten van de laatste metingen gaven mogelijke risico's in de veiligheid aan. Het team heeft deze resultaten op een goede wijze geanalyseerd en opgepakt. Op basis hiervan zijn er verbeterplannen en acties opgesteld en uitgevoerd.

Zo is er onder andere externe ondersteuning ingezet en zijn er weerbaarheidstrainingen ingevoerd om de sociale en fysieke veiligheid blijvend te waarborgen. Desgevraagd geven de leerlingen aan dat de leraren op een effectieve wijze omgaan met ruzies en mogelijk pestgedrag en dat zij zich voldoende veilig voelen op school.

Kwaliteitszorg en ambitie	O	V	G
KA1 Kwaliteitszorg		•	
KA2 Kwaliteitscultuur			2

Kwaliteitszorg: een cyclische aanpak van evaluatie en verbetering

We beoordelen de standaard kwaliteitszorg (KA1) als voldoende. Zowel het school- als het jaarplan laten een duidelijke verbinding zien met de strategische doelen van het bestuur. De school brengt de onderwijskwaliteit in beeld, koppelt daar verbetertrajecten waaraan cyclisch wordt gewerkt.

Het team heeft zicht op de kenmerken van de leerlingpopulatie en richt hier het onderwijs ook op in. De resultaten van de leeropbrengsten worden geanalyseerd en in een trendanalyse weergegeven. Het team bespreekt deze analyse zowel op groeps- als schoolniveau. De borging van de onderwijskwaliteit is gestoeld op de onderlinge afspraken en leraren spreken elkaar hier regelmatig op aan. Daar komt bij dat de schoolleider en intern begeleiders regelmatig klasbezoeken uitvoeren. Eén van de onderleggers van een klasbezoek en het gesprek dat de leraren met elkaar voeren is het (groei-)document "wat is een goede les". Hierin staan verschillende school- en visiespecifieke uitgangspunten die iedere leraar zichtbaar uitdraagt.

Wij constateren dat er mogelijkheden zijn om de kwaliteitszorg verder te versterken. Het document "wat is een goede les" vormt een krachtig uitgangspunt om de basiskwaliteit binnen de school verder te definiëren. Een dergelijk document zou ook vastgesteld kunnen worden als het gaat om het brede leerstofaanbod, een veilige leeromgeving of een uitdagend leerklimaat. Verder kunnen de doelen zoals die gesteld zijn in de jaarplannen, concreter geformuleerd worden. Het benoemen van operationele tussendoelen kan daarbij helpend zijn. Tot slot zien we dat de school de eerste stappen heeft gezet op weg naar een review. Deze review kan nog aan kracht winnen door naast de beschrijving van wat is gedaan, ook de (gemeten) effecten en de mate van tevredenheid hierover in beeld te brengen.

Kwaliteitscultuur: groot draagvlak voor visie en ambities

We beoordelen de standaard kwaliteitscultuur (KA2) als goed. Een sterk fundament van de school is de breed gedragen visie van het antroposofische onderwijs. Alle leraren die wij gesproken hebben, laten bezielde eigenaarschap zien.

Leraren scholen zich regelmatig bij, zowel op formele als informele wijze. Een sprekend voorbeeld hiervan zijn de gezamenlijke studiemomenten die de leraren organiseren. Tijdens deze momenten toetsen zij de dagelijkse praktijk van hun onderwijs op de antroposofische visie: doen wij de goede dingen en doen wij die (nog steeds) goed? Leraren ervaren dan ook voldoende ruimte voor verdere professionele ontwikkeling en maken hier ook gebruik van. Met regelmaat reflecteren zij op de effecten van hun handelen en leren op deze manier ook met en van elkaar. De saamhorigheid, onder een sterke, visionaire onderwijskundige leiding, is dan ook groot.

Overige wettelijke vereisten

Voor zover onderzocht hebben wij geen tekortkomingen geconstateerd bij overige wettelijke vereisten.

3.2. Vrije basisschool De Zevenster

Conclusie

Wij beoordelen de standaard Kwaliteitscultuur (KA2) op Vrije basisschool De Zevenster (hierna: De Zevenster) als goed. De overige onderzochte standaarden beoordelen wij als voldoende.

Toelichting

Context

De Zevenster is een basisschool op antroposofische grondslag. Op de school is het aantal leerlingen aan het groeien. Onder andere stromen er leerlingen in die op andere scholen zijn vastgelopen. Dit levert in een aantal groepen een specifieke dynamiek op, waarmee de leraren hard aan het werk zijn. De groei van het aantal leerlingen en pensionering van leraren, zorgen ook voor een relatief groot aantal vacatures en nieuwe leraren in de school. De teamsamenstelling is in korte tijd veranderd. De school stelt ook alles in het werk om ervoor te zorgen dat zowel de onderwijskwaliteit als de identiteit gewaarborgd blijven.

Onderwijsproces	O	V	G
OP2 Zicht op ontwikkeling		•	
OP3 Didactisch handelen		•	

Zicht op ontwikkeling: leraren hebben zicht op de ontwikkeling, er zijn mogelijkheden tot versterking

We beoordelen de standaard zicht op ontwikkeling (OP2) als voldoende.

De leraren hebben zicht op de ontwikkeling en (leer-)prestaties van hun leerlingen. Daarbij maken zij gebruik van een leerlingvolgsysteem, methode-onafhankelijke toetsen, periodetoetsen, leerlingwerk en observaties. Zeker vier keer per jaar spreken de leraren van de kleuterklassen met de intern begeleider over de voortgang van de kleuters op de ontwikkelingsgebieden. Tegen het einde van de kleuterperiode of wanneer ingeschat wordt dat de leerling er aan toe is, neemt de school een leerrijpheidsonderzoek af om te bepalen of de leerling door kan stromen naar groep 3. Minimaal twee maal per jaar, na de afname van de methode onafhankelijke toetsen, bespreken de leraren van de groepen 3 tot en met 8 de resultaten met de intern begeleider. De leraren maken een analyse van de vorderingen, zowel op individueel niveau als op groepsniveau. Hierbij nemen zij een bepaalde verwachte vaardigheidsgroei als uitgangspunt. Wordt deze vaardigheidsgroei niet behaald, of signaleren de leraren op een andere manier belemmeringen in de ontwikkeling, wordt dit met elkaar besproken. Indien er een achterstand geconstateerd wordt, kan de leerling terecht in de hulpklas. In deze klas krijgen de leerlingen extra begeleiding en zorg. Indien zich een stagnatie voordoet op gebied van rekenen, zijn de leraren in staat om een diagnostisch gesprek te voeren om zo in eerste instantie een beeld te krijgen van een mogelijke oorzaak. Deze eerste diagnose kan worden aangevuld met extra toetsen om het beeld compleet te maken. Op basis van de leerlingbesprekingen maken de leraren groepsplannen voor de kernvakken. Sinds enige tijd worden voor rekenen op basis van deze groepsplannen zogenaamde 'blokplannen' opgesteld. In deze blokplannen staan de concrete, operationele doelen die in een bepaalde periode aan een bepaalde subgroep aangeboden worden. De leraren geven aan dit een prettige werkwijze te vinden, zij hebben meteen inzichtelijk welk doel ze een leerling moeten aanbieden, zodat deze zich de leerstof eigen kan maken.

Wij zien op deze standaard wel mogelijkheden tot versterking. Ten eerste constateren wij dat het niet helder is waarom en wanneer een leerling naar de hulpklas gaat voor extra ondersteuning in de vorm van pre- of remedial teaching. Het zorgschema is hier niet duidelijk in. Het is bijvoorbeeld van belang met elkaar duidelijke criteria af te spreken wanneer een leerling in aanmerking komt voor een hoger zorgniveau. Op die manier kan de school laten zien dat de leerling al aanvullende begeleiding en ondersteuning heeft gekregen, alvorens in aanmerking te komen voor (zwaardere) ondersteuning. Ten tweede liggen er mogelijkheden om de diagnostische vaardigheden bij de leraren uit te breiden naar de andere kernvakken. Denk hierbij aan diagnostische gespreksvoering voor begrijpend lezen en spelling. Tot slot zien wij nog mogelijkheden om de blokplannen verder te ontwikkelen. Zo kan het formuleren van duidelijke doelen ook worden doorgetrokken naar andere vakken. Dit bevordert niet alleen de planmatige maar ook de doelmatige aanpak.

Didactisch handelen: de basis is op orde, mogelijkheden voor verdere verbetering

De standaard didactisch handelen (OP3) waarderen we als voldoende. We zien dat de leraren de didactische basisvaardigheden in voldoende mate beheersen. Wat tijdens de lessen opvalt, is de warme, sterke pedagogische relatie die de leraren hebben met de leerlingen. De leraren zien hun leerlingen en werken hard om een positief leerklimaat te realiseren. Het klassenmanagement is op orde en tijdens de instructie geven de leraren een heldere uitleg. Tijdens de geobserveerde lessen zien wij dat een groot deel van de leerlingen betrokken is bij het werk en er enthousiast mee aan de slag gaat.

We zien ook bij deze standaard mogelijkheden voor verdere verbetering. Hoewel de uitleg tijdens de instructie helder is, duurt deze in sommige gevallen nog wat lang. Hierdoor verslapt de aandacht en betrokkenheid van een deel van de leerlingen, met het risico dat de leerstof onvoldoende doordringt en het leereffect teniet gedaan wordt. Aansluitend hierop stellen wij dat de leerlingen die meer dan gemiddeld presteren, nog niet de instructies krijgen die zij nodig hebben. Ook deze groep leerlingen heeft gerichte, uitdagende uitleg nodig en een beredeneerd aanbod. Hoewel wij in de lessen al wel onderdelen van het door de school gekozen didactische model terugzien, kan de toepassing ervan verder worden benut. Wij denken dan aan gerichte aandacht te besteden aan het terughalen en benoemen van (leer-)strategieën en gerichte feedback op het leerproces van de leerlingen.

 Schoolklimaat	O	K	V	G
SK1 Veiligheid			●	

Veiligheid: leraren werken aan een veilige omgeving, sociale veiligheid is een punt van aandacht

We waarderen de standaard veiligheid (SK1) als voldoende. Het team van De Zevenster werkt hard om zorg te dragen voor een veilige omgeving voor de leerlingen. Er zijn bijvoorbeeld schoolafspraken gemaakt over gedragsregels op school en in de klas. De school heeft ook veiligheidsbeleid ontwikkeld.

De school monitort de veiligheidsbeleving en het welbevinden van de leerlingen. Afgelopen periode zijn er signalen geweest van ongewenst sociaal gedrag in enkele groepen. Hierop heeft de school externe ondersteuning ingeschakeld om de sociale cohesie in de groepen te verbeteren. Het verbeteren van het sociale klimaat vergt een extra inspanning van de leraren, maar lijkt zijn vruchten af te gaan werpen. In dit licht is het raadzaam om, naast deze curatieve aanpak, ook te anticiperen op een preventieve aanpak.

We denken dan aan het samen bepalen van een duidelijke richtlijn rondom gewenst sociaal gedrag en wellicht een gezamenlijke aanpak in de lessen.

Kwaliteitszorg en ambitie	O	V	G
KA1 Kwaliteitszorg		•	
KA2 Kwaliteitscultuur			2

Kwaliteitszorg en ambitie: een voldoende beeld van de eigen kwaliteit, professionele kwaliteitscultuur kenmerkt zich door reflectie

We waarden de standaard kwaliteitszorg (KA1) als voldoende. De standaard kwaliteitscultuur (KA2) waarden wij als goed. De school heeft in voldoende mate zicht op de onderwijskwaliteit. Het stelsel van kwaliteitszorg bevat instrumenten die een betrouwbaar beeld geven van de onderwijskwaliteit, de ontwikkelingen en verbeteringen. Er zijn trendanalyses, een sociale veiligheidsmonitor en tijdens lesbezoeken worden kijkwijzers gebruikt om te kunnen reflecteren op de kwaliteit van het lesgeven. De uitkomsten van de analyses en evaluaties zijn aanleiding om verbeteractiviteiten op te pakken. Deze activiteiten worden, samen met de voornemens uit het schoolplan verder uitgewerkt in een jaarplan. Aan het einde van het jaar vindt er een evaluatie plaats en volgt er een beschouwing. Een en ander wordt vastgelegd in een jaarverslag. Om de onderwijskwaliteit in bredere zin te toetsen heeft er enige tijd geleden een review plaatsgevonden. Deze review, in de vorm van een collegiale visitatie, laat zien hoe de onderwijskwaliteit door collega's van andere scholen ervaren wordt. De bevindingen hebben er vervolgens toe geleid om samen het gesprek aan te gaan over de kwaliteitsverbetering.

Toch constateren we op dit onderdeel ook aan aantal aandachtspunten. Ten eerste is noch in het kwaliteitszorgsysteem van de school, noch in de review duidelijk omljnd wat de basiskwaliteit van het onderwijs op de Zevenster inhoudt. Als richtlijn wordt het waarderingskader van de inspectie aangehouden, maar de vraag is of dit voldoende toereikend is en recht doet aan de ambities van de school. Ten tweede kunnen de doelen in het jaarplan meer gedetailleerd geoperationaliseerd worden. Op dit moment lijken de voorgenomen verbeterdoelen meer een globale richtlijn, zonder dat duidelijk is wat concreet behaald dient te worden en wanneer men daar nu tevreden over kan zijn. Tot slot vragen wij expliciet aandacht voor de borging van het schoolbeleid en afspraken. Door de vele wisselingen binnen het team en de groei van het aantal leerlingen bestaat het risico dat het ingezette beleid verwatert. De dingen die goed gaan, goed blijven doen is een zaak van het hele team, maar een taak van iedereen afzonderlijk om verantwoordelijkheid te nemen voor het eigen handelen.

Als het gaat om de kwaliteitscultuur zien wij dat de schoolleiding en de leraren werken aan de verbetering van hun professionaliteit. De leraren staan open voor nieuwe ontwikkelingen en inzichten en spiegelen deze aan hun eigen situatie. Er ligt dan ook een stevig fundament om de lerende organisatie, zoals wij die op de school hebben aangetroffen, verder uit te bouwen. Ondanks de wisselingen in het lerarenbestand, slaagt het team erin de professionele cultuur uit te dragen. Nieuwe collega's acclimatiseren snel, bijvoorbeeld door hun deelname aan de gezamenlijke studiemomenten. Omdat het momenteel nog niet mogelijk is structureel elkaars lessen te observeren, wordt gebruik gemaakt van video interactie. Lessen of lessituaties worden opgenomen en daarna met (delen van) het team besproken.

Een sterk punt van de schoolleiding en de leraren is de continue reflectie op ontwikkelingen en effecten van eigen handelen. De ontwikkelingen naar eigentijds vrijeschool onderwijs worden continu door iedere betrokkene bespiegeld, besproken en afgewogen tegen de innerlijke (vrijeschool-) overtuiging en visie van de school. Dit zorgt ervoor dat de kwaliteitsverbetering zorgvuldig gebeurt en steeds in verbinding blijft met waar de school, het team voor wil staan.

Overige wettelijke vereisten

Voor zover onderzocht hebben wij geen tekortkomingen geconstateerd bij overige wettelijke vereisten.

3.3. Vrije School De Zwaneridder

Conclusie

Wij beoordelen alle onderzochte standaarden als voldoende. Vrije School De Zwaneridder (hierna: De Zwaneridder) voldoet op deze onderdelen aan de basiskwaliteit.

Toelichting

Context

De Zwaneridder is een basisschool op antroposofische grondslag. De afgelopen jaren is het aantal leerlingen op De Zwaneridder flink gegroeid. Sinds januari 2018 kent de school dan ook geen combinatieklassen meer. Om alle leerlingen te kunnen huisvesten, maakt de school als noodoplossing gebruik van twee locaties. De ouderpopulatie is in de regel hoogopgeleid en de school telt veel (hoog) begaafde leerlingen.

De Zwaneridder heeft een periode van onrust achter de rug. Dit blijkt wel uit het feit de school aan het begin van dit schooljaar (2018-2019) is begonnen met een bijna geheel nieuw team.

Ook de schoolleider startte per 1 augustus 2018 en per 1 november 2018 is een ervaren intern begeleider aangesteld. De laatste krijgt op dit moment een dag per week ondersteuning van een collega om achterstanden op het gebied van de zorg en begeleiding weg te werken.

Tijdens het onderzoek op De Zwaneridder constateren we dat er door iedereen hard is gewerkt om -op de 'fundamenten' van het verleden - letterlijk en figuurlijk - weer orde te scheppen. Het team van De Zwaneridder verdient dan ook onze complimenten met de conclusie dat de basiskwaliteit op orde is. Er is nog wel 'werk aan de winkel', maar het gevoel van gezamenlijkheid dat we op de onderzoeksdag hebben ervaren, biedt vertrouwen in de toekomst.

Onderwijsproces	O	V	G
OP2 Zicht op ontwikkeling		●	
OP3 Didactisch handelen		●	

Zicht op ontwikkeling: basis op orde, verdere verdieping handelingsgericht werken is van belang

We beoordelen de standaard zicht op ontwikkeling (OP2) als voldoende. We vinden dat de leraren toereikend zicht houden op de ontwikkeling van hun leerlingen. Ze maken daarbij gebruik van bijvoorbeeld toetsen, leerlingenwerk en observaties, waarbij ze aandacht hebben voor het hele kind.

Na de afname van de methode-onafhankelijke toetsen vindt overleg plaats over de resultaten. De leraren en de intern begeleider bepalen samen welke aanpak de leerling nodig heeft. Sinds kort noteren de leraren dit per leerling op een overzicht, dat bedoeld is om het groepsplan te vervangen. Als een intensievere aanpak vereist is, wordt een individueel handelingsplan of een zogenoemde Groeidocument Handelingsgericht Arrangeren opgesteld.

Ook op andere momenten vindt overleg over de leerlingen plaats. Regelmatig bespreekt het team in de pedagogische vergadering specifieke casuïstiek om zo een breder beeld te krijgen van de benodigde zorg voor een leerling of een klas.

De Zwaneridder telt diverse zij-instromers, waaronder relatief veel leerlingen met een extra ondersteuningbehoefte. Het gaat dan om leerlingen die op hun eerdere school waren vastgelopen wat betreft leren en/of hun sociaal-emotionele ontwikkeling. Tijdens het onderzoek hebben we gemerkt dat De Zwaneridder deze leerlingen in beeld heeft en er van alles aan doet om hen te begeleiden. De school kan daarbij een beroep doen op de aanwezige remedial teacher en het Regionaal Steunpunt van het samenwerkingsverband.

We zien wel mogelijkheden voor verbetering.

In de eerste plaats is het van belang om het zorgbeleid verder te ontwikkelen. Hoewel in het schoolplan 2015–2019 uitgebreid staat hoe het zorgbeleid vorm krijgt, is veel daarvan verwaterd of niet meer actueel.

In dit verband hebben we besproken om bij het opzetten van het nieuwe zorgbeleid rekening te houden met de ontwikkeling van een leerling (bijvoorbeeld in termen van vaardigheidsgroei). In onze ogen is het van belang dit gegeven mee te nemen op het al eerder genoemde overzicht. Zeker als die ontwikkeling stagneert (bijvoorbeeld in termen van onvoldoende vaardigheidsgroei), is het vervolgens belangrijk na te gaan wat de reden is van deze stagnatie. Een dergelijke analyse vraagt om competenties als het kunnen afnemen van diagnostische toetsen of het kunnen voeren van een diagnostisch gesprek met leerlingen. Op dit moment kan de school daarvoor een beroep doen op de deskundigheid van de aanwezige remedial teacher. In het kader van de continuïteit lijkt het van belang met elkaar na te denken over de vraag in hoeverre ook (een deel van) de leraren over dergelijke vaardigheden moet beschikken.

Didactisch handelen: basis op orde, mogelijkheden voor verbetering en verdere ontwikkeling

De standaard didactisch handelen (OP3) waarderen we als voldoende. We zien de basiskwaliteit namelijk voldoende terug in de geobserveerde lessen.

De leraren werken hard om een leerklimaat te creëren waarin leerlingen kunnen leren. We merken dat dit niet in alle klassen even gemakkelijk gaat, omdat de aanwezigheid van leerlingen met gedragsproblemen een duidelijke weerslag heeft op de (sociale) dynamiek in de klas. We horen ook van de leerlingen met wie we hebben gesproken dat ze last hebben van de onrust die deze leerlingen veroorzaken.

Desondanks zien we tijdens onze observaties dat de leraren er in de regel in slagen om hun leerlingen voldoende te betrekken bij de les. De leraren houden ook rekening met wat ze van hun leerlingen weten, zodat de leerlingen voldoende mogelijkheid krijgen om zich het aanbod eigen te maken.

Dat geldt ook voor de kleuterklassen. Na de voorjaarsvakantie gaan de oudste kleuters op dinsdagmiddag naar de zogenaamde Poortklas om ze voor te bereiden op de stap naar de eerste klas. In de overige klassen worden de leraren bij hun afstemming op de verschillen tussen de leerlingen ondersteund door het gebruik van methodes. In gezamenlijk overleg heeft het team gekozen voor een methode voor taal en spelling en dit schooljaar is ook een methode voor rekenen ingevoerd. De leerlingen vertellen tijdens ons gesprek enthousiast te zijn over de uitdaging die ze nu tijdens de rekenlessen krijgen. Ze verzuchten dit ook graag bij de andere vakken te willen. De school erkent dat de leerlingen op dit punt gelijk hebben. Een passend onderwijsaanbod voor de meer- en hoogbegaafde leerlingen is dan ook één van de speerpunten van het werkplan 2018-2019.

Bij het ontwikkelen van beleid op dit punt wordt de school begeleid door een externe specialist.

We zien ook bij deze standaard ruimte voor verdere verbetering en ontwikkeling.

Een eerste opmerking sluit aan bij wat we al opmerkten bij zicht op ontwikkeling (OP₂). Als de leraren meer gericht zijn op stagnaties in de ontwikkeling en de interpretatie daarvan kunnen ze hun onderwijs beter afstemmen op wat de klas en individuele leerlingen nodig hebben. In het verlengde daarvan is het eveneens van belang na te denken over de vraag hoe de relatie tussen zicht op ontwikkeling en didactisch handelen zichtbaar te maken. We hebben besproken dat het al gebruikte overzicht daartoe een mogelijkheid biedt. Op dit overzicht staat namelijk ook vermeld hoe de leraren denken in hun aanpak aan te sluiten op de onderwijsbehoeften van de leerling. Op dit moment wordt dit onderdeel slechts summier ingevuld, maar daarover vallen afspraken te maken.

In de tweede plaats zijn er mogelijkheden om van en met elkaar te leren. Tijdens onze lesbezoeken constateren we namelijk verschillen tussen de leraren. We zien lessen waarin de leraren mooi gebruik maken van elementen van een effectieve les, zoals het stellen van een doel en het aan het einde van de les met de leerlingen terugblikken op de vraag in hoeverre het doel is behaald. Ook gebruiken verschillende leraren activerende werkvormen en we zien de betrokkenheid van de leerlingen dan zichtbaar toenemen. Juist deze verschillen bieden de mogelijkheid om bij elkaar in de lessen te kijken en inspiratie op te doen.

Schoonklimaat	O	K	V	G
SK1 Veiligheid			●	

Veiligheid: leerlingen voelen zich voldoende veilig, sociale samenhang een punt van aandacht

We waarderen de standaard veiligheid (SK₁) als voldoende. Het team van De Zwaneridder heeft de afgelopen maanden hard gewerkt om zorg te dragen voor een veilige omgeving voor de leerlingen. Er zijn bijvoorbeeld duidelijke schoolafspraken gemaakt over regels op school en in de klas.

De school heeft ook veiligheidsbeleid ontwikkeld en er is een aanspreekpunt aangesteld als het gaat om pesten. Een pestprotocol is in ontwikkeling.

Verder monitort de school de beleving van de veiligheid en het welbevinden van de leerlingen. Naar aanleiding van de uitkomsten van de vorig jaar afgenomen monitor heeft de school een extern instantie ingeschakeld om beter zicht te krijgen op het sociale klimaat in de klassen.

De resultaten van dit pas net afgeronde onderzoek laten zien dat de sociale samenhang zowel op groepsniveau als op schoolniveau een punt van aandacht is. De school herkent het geschetste beeld en de gegeven adviezen zullen dan ook ter harte worden genomen.

Kwaliteitszorg en ambitie	O	V	G
KA1 Kwaliteitszorg		•	
KA2 Kwaliteitscultuur		•	

Kwaliteitszorg en ambitie: een realistisch beeld van de eigen kwaliteit, professionele kwaliteitscultuur in ontwikkeling

We waarderen zowel de standaarden kwaliteitszorg (KA1) als kwaliteitscultuur (KA2) als voldoende.

Als het gaat om de kwaliteitszorg stellen we vast dat de school voldoende zicht heeft op de onderwijskwaliteit. Het stelsel van kwaliteitszorg omvat naast de instrumenten uit het kwaliteitskader van het bestuur, ook eigen schoolspecifieke elementen. We noemen bijvoorbeeld de analyse van de toetsresultaten, de sociale veiligheidsmonitor en de lesobservaties door zowel de schoolleider als de intern begeleider. Als de analyse van de resultaten of de observaties daartoe aanleiding geven, stuurt de school op verbetering. Al eerder noemden we de maatregelen die zijn genomen naar aanleiding van de uitkomsten van de monitor Sociale Veiligheid. De schoolleider heeft de speerpunten voor dit schooljaar vastgelegd in een werkplan. Aan de hand daarvan werkt het team planmatig en doelgericht aan de schoolontwikkeling. De schoolleider stuurt het proces aan, maar de leraren zijn uitdrukkelijk mee proceseigenaar. De leraren met wie we hebben gesproken geven aan dat ze daardoor meer gezamenlijkheid voelen dan de jaren hiervoor. Ook spant de school zich in om vast te leggen wat is afgesproken. We noemden al eerder het veiligheidsplan, maar ook het document met afspraken in het kader van het spellingonderwijs is daarvan een voorbeeld.

Als het gaat om de kwaliteitscultuur constateren we dat de schoolleiding en het team werken aan de verbetering van hun professionaliteit. Deze professionalisering is daarbij steeds gekoppeld aan de schoolontwikkeling. Voorbeelden daarvan zijn de teamscholingen rond hoogbegaafde leerlingen. Daarnaast is er ruimte voor individuele scholing en maken de leraren gebruik van de Pallasbeurs. De leraren die geen antroposofische achtergrond hebben, volgen de twejarige Basisopleiding Vrijeschool onderwijs (BVO). Ook de schoolleider start binnenkort met het tweede jaar van de schoolleidersopleiding.

Tot slot noemen we nog een aantal aandachtspunten.

In de eerste plaats is het van belang het stelsel van kwaliteitszorg meer systematisch en planmatiger vorm te geven dan nu het geval is. Evenzo is het relevant om dat wat bereikt is, vast te leggen en toe te zien op het nakomen van de gemaakte afspraken. Ook het feit dat de school is gehuisvest in twee gebouwen vraagt extra aandacht om te zorgen dat de samenhang binnen de school (sociaal, onderwijskundig) geborgd blijft.

In de tweede plaats lijkt het van belang tijd en ruimte te nemen om samen na te denken over de missie en visie als opmaat voor het nieuwe schoolplan. Het reflecteren op en beantwoorden van vragen als 'Wat willen we als De Zwaneridder verstaan onder kwalitatief goed en hedendaags vrijeschoolonderwijs?' en 'Wat betekent dat voor de korte en lange termijn?' gaan niet over één nacht ijs.

Bovendien maken tijd en ruimte het mogelijk dat de naaste omgeving (ouders en leerlingen) en andere betrokkenen hun zegje kunnen doen.

Overige wettelijke vereisten

Voor zover onderzocht hebben wij geen tekortkomingen geconstateerd bij overige wettelijke vereisten.

3.4. Basisschool De Driestroom

Conclusie

Wij beoordelen twee van de vijf onderzochte standaarden als goed. Basisschool De Driestroom (hierna: De Driestroom) voldoet op deze standaarden niet alleen aan de basiskwaliteit, maar laat ook aantoonbaar eigen aspecten van kwaliteit zien. Op deze onderdelen is de school een voorbeeld voor anderen, zeker als het gaat om de wijze waarop het team steeds met elkaar in gesprek blijft over de vraag 'waar het eigene van het vrijeschoolonderwijs te borgen en waar stappen te zetten in de moderne tijd?'. De overige drie standaarden beoordelen we als voldoende. We zijn het met elkaar eens dat op deze onderdelen nog verdere ontwikkeling mogelijk is.

Toelichting

Context

De Driestroom is de eerste bijna energie-neutrale (BENG) school in de gemeente Den Bosch. Daaraan is een intensieve periode van ver- en nieuwbouw van het oude schoolgebouw voorafgegaan. In het schooljaar 2017-2018 waren de leerlingen tijdelijk gehuisvest op een andere locatie.

Deze periode heeft een zware wissel getrokken op het hele team. Veel leraren zijn korte of langere tijd uitgevallen en de school heeft alle zeilen moeten bijzetten om invallers te vinden. Tegelijkertijd zijn er in de drukte ook mooie dingen gebeurd. Zo zijn er bijvoorbeeld onverwachte talenten naar boven komen drijven. En ook het resultaat mag er zijn. Het huidige gebouw is ingericht naar het vrije school onderwijsconcept; lichte en ruime klaslokalen, brede gangen en een warme sfeer door het gebruik van natuurlijke materialen.

Onderwijsproces	O	V	G
OP2 Zicht op ontwikkeling			<i>h</i>
OP3 Didactisch handelen			<i>h</i>

Zicht op ontwikkeling: leerlingen goed in beeld

We beoordelen de standaard zicht op ontwikkeling (OP2) als goed. We vinden dat de leraren de brede ontwikkeling van hun leerlingen goed volgen. De leraren verzamelen daarvoor informatie vanaf het moment dat de leerling instroomt. Ze doen dit aan de hand van observaties, gesprekjes met kinderen, de afname van toetsen en het bekijken van leerlingenwerk.

Verder kenmerkt de zorgstructuur zich door een cyclische en planmatige werkwijze.

Na de afname van de methode-onafhankelijke toetsen vinden groepsbesprekingen plaats. Vermeldenswaard is de uitgebreide analyse van de resultaten die de leraren vooraf maken. Deze analyse vindt plaats op zowel groepsniveau als op individueel niveau. Als een groep of een leerling onvoldoende vaardigheidsgroei laat zien, gaan de leraren ook na hoe dat komt. Ze voeren dan bijvoorbeeld een rekengesprek met de leerlingen. Tot slot leggen ze vast wat de consequenties van deze analyses zijn voor het onderwijs. Ook de pedagogische vergadering vormt een onderdeel van de zorgstructuur. Zo kan een leraar een leerling ter sprake brengen in deze vergadering. Er vindt dan een kindbespreking plaats, waarbij de leraren, de intern begeleider en de schoolleider zich samen een totaalbeeld proberen te vormen. De ouders worden geïnformeerd en er volgt een gesprek over de verdere aanpak. Op dezelfde wijze wordt ook minimaal een keer per jaar een groep in de pedagogische vergadering besproken.

In de regel is de leraar verantwoordelijk voor het welzijn en de ontwikkeling van de leerlingen. De leraar kan daarbij steun vragen van de aanwezige remedial teacher. Als er extra ondersteuning nodig is, roept de school de hulp in van specialisten van de ondersteuningseenheid van het samenwerkingsverband.

De ouders met wie we hebben gesproken geven aan dat de leraren hun kinderen goed in beeld hebben.

Tot slot noemen we nog een bespreekpunt, dat betrekking heeft op de zorgniveaus die de school onderscheidt. We denken dat het van belang is om aan de verschillende zorgniveaus duidelijke criteria te koppelen. Zo kan onvoldoende vaardigheidsgroei bijvoorbeeld een signaal zijn dat een leerling voor een hoger zorgniveau in aanmerking komt. Duidelijke criteria voorkomen het risico dat de werkwijze teveel afhankelijk wordt van de eigen interpretatie van een leraar.

Didactisch handelen: leraren verstaan hun vak, mooie integratie van antroposofisch gedachtegoed en inzichten over (vak-)didactiek

De standaard didactisch handelen (OP3) waarderen we als goed. De leraren verstaan hun vak en we zijn onder de indruk over de manier waarop de leraren in hun handelen inzichten uit de didactiek en de vakdidactiek weten te integreren.

De leraren maken bijvoorbeeld gebruik van 'sleutels' van een effectieve les. Een belangrijke kapstok vormt het directe instructiemodel. De leraren blikken aan het begin van de les terug op wat eerder is geleerd en benoemen het doel van de komende les. Ook blikken ze aan het einde van de les met de leerlingen terug op de vraag in hoeverre dit doel is behaald. Verder maken de leraren gebruik van coöperatieve werkvormen. Ze stimuleren daarmee niet alleen de actieve betrokkenheid van de leerlingen, maar ze beogen ook de leerlingen op die manier meer eigenaar te maken van het eigen leer- en ontwikkelingsproces.

We zien ook dat de leraren ruim voldoende rekening houden met wat ze van hun leerlingen weten, zodat de leerlingen voldoende mogelijkheid krijgen om zich het aanbod eigen te maken. De leraren leggen de manier van afstemmen vast in groepsplannen, die na afloop worden geëvalueerd.

Ook de leerlingen vinden dat hun juffen goed uitleggen. Zoals één van hen opmerkt: "Juf helpt echt en ze stopt niet, voordat je het begrijpt".

Daarnaast spannen de leraren zich in om de inhoudelijke kwaliteit van het onderwijs te verbeteren. Ze hebben bijvoorbeeld samen een cursus gevolgd over een specifieke methodiek voor lezen en spellen. Daarnaast is één van de leraren rekencoördinator. Zij bespreekt en oefent samen met de leraren inzichten uit rekendidactiek.

Tot slot noemen we nog enkele punten die we samen hebben besproken.

In de eerste plaats hebben we van gedachten gewisseld over een manier waarop de relatie tussen zicht op ontwikkeling en didactisch handelen op een praktische manier zichtbaar kan worden gemaakt zonder al te veel administratie (het gebruik van 'geeltjes').

Daarnaast verdient het onderwijs aan de beter presterende leerlingen nog verdere uitwerking. De school erkent dat laatste ten volle.

Een passend onderwijsaanbod voor de meer- en hoogbegaafde leerlingen en op deze groep afgestemd beleid vormen dan ook speerpunten in de schoolontwikkeling. Met het oog daarop volgen de schoolleider, de intern begeleider en een leraar cursussen op het gebied van hoogbegaafdheid. Daarnaast nemen ze deel aan het netwerk voor hoogbegaafdheid van de vrijescholen en aan het netwerk met de wijkscholen. Intussen ligt er een uitgewerkt plan klaar, dat na besproken te zijn in het team, komend schooljaar stapsgewijs geïntegreerd zal worden in het onderwijsaanbod.

Schoolklimaat	O	K	V	G
SK1 Veiligheid			•	

Veiligheid: leerlingen voelen zich voldoende veilig

We waarderen de standaard veiligheid (SK1) als voldoende. Het team van De Driestroom werkt er hard aan om zorg te dragen voor een veilige omgeving voor de leerlingen. Er zijn bijvoorbeeld duidelijke schoolafspraken gemaakt over regels op school en in de klas. De school heeft ook veiligheidsbeleid ontwikkeld, waarin ook een pestprotocol is geïntegreerd. Ook kent de school twee coördinatoren, die voor leerlingen en ouders een aanspreekpunt zijn als het gaat om sociale veiligheid of pesten.

Tijdens ons gesprek met een aantal leerlingen geven zij aan geen weet te hebben van pesten. Ze gaan graag naar school.

Verder monitort de school de beleving van de veiligheid en het welbevinden van de leerlingen. Naar aanleiding van de uitkomsten van de vorig jaar signaleert de school dat de tijdelijke locatie in een ander gebouw niet bevorderlijk is geweest voor het gevoel van welbevinden van de leerlingen. Zo bood het schoolplein weinig uitdaging en ook waren er slechts twee toiletgroepen waar alle leerlingen gebruik van moesten maken. De leerlingen gaven aan zich niet veilig te voelen op de wc's. Bij de inrichting van het nieuwe gebouw en het schoolplein is bewust met deze punten rekening gehouden. Verder is er bewust voor gekozen om tijdens de pauzes meer surveillanten in te zetten, zodat er meer toezicht is op de veiligheid tijdens het buitenspelen.

Hoewel we de standaard pedagogisch klimaat niet in ons onderzoek hebben betrokken, willen we nog opmerken dat de ouders het schoolklimaat van De Driestroom als een top van de school benoemen. De school is een warm bad, de kinderen krijgen ruimte en worden gezien.

Kwaliteitszorg en ambitie	O	V	G
KA1 Kwaliteitszorg		•	
KA3 Verantwoording en dialoog		•	

Kwaliteitszorg: zicht op eigen kwaliteit, schoolontwikkeling kan planmatiger

We waarderen de standaard kwaliteitszorg (KA1) als voldoende. We constateren dat de school voldoende zicht heeft op de onderwijskwaliteit. Het stelsel van kwaliteitszorg omvat naast de instrumenten uit het kwaliteitskader van het bestuur, ook eigen schoolspecifieke elementen. We noemen bijvoorbeeld de analyse van de toetsresultaten, de sociale veiligheidsmonitor en de lesobservaties door zowel de schoolleider als de intern begeleider. Als de analyse van de resultaten of de observaties daartoe aanleiding geven, stuurt de school op verbetering.

De schoolleider heeft de speerpunten voor dit schooljaar vastgelegd in een schooljaarplan. De schoolleider stuurt het proces aan, maar de leraren zijn uitdrukkelijk mede-eigenaar. Ook spant de school zich in om vast te leggen wat is afgesproken. Er zijn diverse protocollen opgesteld, die ook de nieuwe leraren houvast bieden.

Wat beter kan, is het planmatig werken aan de schoolontwikkeling. In het schooljaarplan beschrijft De Driestroom haar ambities voor dit jaar, maar deze ambities zijn erg algemeen geformuleerd. Ze zijn niet uitgewerkt in concrete en evalueerbare doelen of uitgestippeld in een routeplan met ijkpunten. Dat maakt het lastig om te evalueren of de doelen zijn gehaald en trots te zijn op bereikte resultaten. Het 'vieren' van successen is belangrijk, juist omdat het team ambitieus is en open staat voor nieuwe ontwikkelingen.

Verantwoording en dialoog: voldoende verantwoording, dialoog tussen ouders en school kan beter.

We beoordelen de standaard verantwoording en dialoog (KA3) als voldoende. De school verantwoordt de resultaten en onderwijsontwikkelingen naar het bestuur door middel van gesprekken, de managementrapportages en de opbrengstmonitor. Ouders worden geïnformeerd door de schoolgids, het ouderbericht en schoolouderavonden.

Ouderbetrokkenheid is een hoeksteen voor De Driestroom, omdat de school bewust kiest voor samen opvoeden. Om de ouderparticipatie te stimuleren kunnen de ouders op verschillende manieren hun bijdrage leveren, bijvoorbeeld als klassenouder, als tuinouder of als poetsouder.

De samenwerking reikt ook verder. Een mooi voorbeeld is de manier waarvoor is gekozen om ruimte te geven aan de groei van het aantal leerlingen. Omdat het werken met combinatiegroepen niet als wenselijk werd ervaren, is in samenspraak met ouders en leraren een heel nieuw model gekozen. In het schooljaar 2017-2018 is voor het eerst niet alleen een groep 3 van start gaan na de zomer, maar ook na de winter. In deze Winterklas stromen de kinderen in, die halverwege het schooljaar toe zijn aan groep 3.

Op dit moment wordt nagedacht om samen met ouders en leraren een taskforce te vormen, die zich gaat buigen over mogelijkheden om in de toekomst gericht leraren te werven voor de school.

De Driestroom kijkt ook bewust over de eigen muren heen. Zo neemt de school deel aan netwerken met andere scholen uit de wijk. Daarnaast wordt geïnvesteerd in een goede samenwerking met het samenwerkingsverband.

Wat beter kan is de verantwoording over de schoolontwikkeling, bijvoorbeeld in de schoolgids. Daarbij is het verstandig niet alleen verslag uit te brengen over de activiteiten, maar ook de resultaten te benoemen. Dat laatste is ook beter mogelijk als de school haar doelen concreter uitwerkt, bijvoorbeeld in termen van resultaten en/of waarneembaar gedrag (zie KA1).

Een ander aandachtspunt is de communicatie met de ouders. Tijdens ons gesprek met een aantal ouders merken we dat er bij hen bepaalde beelden leven, die ons hebben verrast.

Volgens de ouders hebben de leraren hun kinderen goed in beeld, maar tegelijkertijd is niet helder wat de leraren vervolgens met die informatie doen. De ouders hebben dan ook hun twijfels of er in de les wel voldoende rekening wordt gehouden met de aanwezige verschillen. Verder zeggen de ouders geen weet te hebben hoe hun kind het doet, bijvoorbeeld in vergelijking met andere leerlingen. Beide punten vinden we opmerkelijk. In de eerste plaats hebben we tijdens onze observaties gezien dat de leraren wel degelijk rekening houden met wat ze over hun leerlingen weten. Overigens zijn we het wel met de ouders eens dat de betere leerlingen meer uitgedaagd kunnen worden.

In de tweede plaats hebben we aan de school voorgelegd hoe de ouders op de hoogte worden gehouden van de ontwikkeling van hun kind. Volgens de school worden de resultaten tijdens een individueel oudergesprek toegelicht en naast het landelijke gemiddelde gelegd, zodat ouders kunnen zien waar hun kind zit qua ontwikkeling. Hoewel we niet weten hoe ouders aan deze beelden komen, valt er in onze ogen iets te winnen als het gaat om het uitwisselen van informatie, het onderlinge gesprek en wederzijds vertrouwen.

Overigens is de school zich hier terdege van bewust. Zo is dit verbeterpunt al aan de orde geweest tijdens studiemiddagen met als onderwerp 'werken in verbinding met ouders', waarvoor ouders waren uitgenodigd. Ook komend schooljaar zal dit thema onder de aandacht blijven.

Overige wettelijke vereisten

Voor zover onderzocht hebben wij geen tekortkomingen geconstateerd bij overige wettelijke vereisten.

3.5. Bernard Lievegoed School, afdeling basisonderwijs

Conclusie

Wij beoordelen twee van de vijf onderzochte standaarden als goed. De school voldoet op de standaarden zicht op ontwikkeling en veiligheid zowel aan de wet, maar laat ook sterke aspecten van eigen kwaliteit zien. Zo zien wij dat de leraren de ontwikkeling en prestaties van de leerlingen goed in beeld hebben en dat de school op goede wijze zorg draagt voor de sociale en fysieke veiligheid van de leerlingen.

De overige standaarden beoordelen wij als voldoende.

Toelichting

Context

Basisschool Bernard Lievegoed is een vrijeschool op antroposofische grondslag. De school heeft te maken met een groei van het aantal leerlingen en kampt daardoor met ruimtegebrek. Hoewel de vrijeschool gedachte het uitgangspunt is, stelt het team, samen met de ouders, voortdurend de vraag welke onderwijskundige ontwikkelingen passend zijn in de visie van hun onderwijs. Dit zorgt ervoor dat er een dynamische schoolomgeving ontstaat, waarbinnen ook de mening van ouders een beïnvloedende rol heeft.

Onderwijsproces	O	V	G
OP2 Zicht op ontwikkeling			<i>h</i>
OP3 Didactisch handelen		●	

Zicht op ontwikkeling: leerlingen goed in beeld.

We beoordelen de standaard zicht op ontwikkeling (OP2) als goed. We zien tijdens ons onderzoek dat leraren goed zicht hebben op de ontwikkeling en leerprestaties van de leerlingen.

Dit doen zij volgens een cyclische werkwijze van signaleren, analyseren, plannen en evalueren van het onderwijsaanbod. Een zorgschema met daarin de niveaus van zorg en onderliggende criteria vormt hiervoor de basis. De leraren houden het zicht op de ontwikkeling van de leerlingen met behulp van een leerlingvolgsysteem, methode-onafhankelijke toetsen, getuigschrifttoetsen en (gerichte) observaties.

Vier maal per jaar hebben de intern begeleiders en de leraren een klasbespreking, waarin de onderwijsbehoeften van de leerlingen in hun klas nader geduid worden in een groepsplan ten behoeve van de periodeplanning. Het zorgteam, bestaande uit intern begeleiders, en de directeur bespreekt wekelijks de zorgleerlingen. In de pedagogische vergadering bespreekt het hele team specifieke casuïstiek om zo een breder beeld te krijgen welke zorg voor welke leerlingen nodig is.

In de kleuterklassen wordt het onderwijs voor de beginnende geletterdheid en gecijferdheid gepland in een groepsplan. Ditzelfde geldt voor de kernvakken in de overige klassen. Ook voor de sociaal-emotionele ontwikkeling heeft de school een aparte planmatige aanpak opgesteld.

Een sterk punt van de school is de wijze waarop mogelijke belemmeringen gesignaleerd en nader geanalyseerd worden om te komen tot de meest passende aanpak. Aan het eind van de kleuterperiode vindt er een leerrijpheidsonderzoek plaats om te bepalen of de leerling door kan stromen naar klas 1. Ook het zicht op de tussentijdse resultaten van het methodische aanbod voor zaakvakken heeft de school met behulp van zelf ontworpen toetsen op maat weten te maken. Leerlingen die een achterstand in de leerstof, een ontwikkelingsachterstand of –voorsprong hebben, krijgen een handelingsplan of eigen leerlijn. Wanneer de analyses wijzen op dezelfde oorzaak van de achterstand of voorsprong wordt er een groepshandelingsplan opgesteld.

Op deze standaard zien wij wel een mogelijkheid tot verdere verdieping. De doelen zoals die beschreven zijn in de handelingsplannen kunnen concreter geformuleerd worden. Dit maakt de tussenstappen inzichtelijker en kan ook tussentijds worden nagegaan of een doel al dan niet behaald is. Verder kan de school ook op andere vak- en vormingsgebieden, bijvoorbeeld bij de creatieve vorming, (eind-)doelen bepalen en de ontwikkeling en voortgang hierop monitoren.

Didactisch handelen: basis op orde, differentiatie kan beter

De standaard didactisch handelen (OP3) beoordelen we als voldoende. Tijdens de geobserveerde lessen zien wij de onderdelen van het door de school gekozen didactische model in grote lijnen terug. De basisvaardigheden van het lesgeven hebben wij terug gezien in de lessen die wij bezocht hebben.

Het klassenmanagement en de afspraken daarover zijn in een doorgaande lijn door de school heen zichtbaar. De leraren hebben een goede pedagogische relatie met de leerlingen.

Wel willen wij een aantal aandachtspunten benoemen. Ten eerste zien wij dat de leraren niet de doelen, maar de activiteiten van een les bespreken met de klas. In plaats van "wat is het dat we gaan leren", gaan zij nog uit van "wat is het wat wij gaan doen". Ten tweede kan er meer gedifferentieerd worden in de instructie.

Hoewel dat onderdeel is van de hoofdlessen in het vrijeschool onderwijs is de instructie te veel gericht op de klas als geheel. Wij zien tijdens de instructie de betrokkenheid van (enkele) leerlingen dan ook afnemen. Tot slot zien wij dat de extra of verlengde instructie verder verdiept kan worden. Nu zien we dat het dan meer om een begeleide inoefening gaat in plaats van een gerichte, gedifferentieerde instructie, waarmee leerlingen zich beter de stof eigen kunnen maken.

Schoolklimaat	O	K	V	G
SK1 Veiligheid				2

Veiligheid: de school heeft goede zorg voor een veilige omgeving

We beoordelen de standaard veiligheid (SK1) als goed. De school levert in hoge mate inspanningen om een veilige omgeving voor de leerlingen te realiseren. Er is een veiligheidsplan, waaronder een anti-pestprotocol. Er is een vertrouwenspersoon en ieder jaar brengt de school de veiligheid van de leerlingen in beeld met behulp van een genormeerde veiligheidsmeting. Om de sociaal-emotionele ontwikkeling en de veilige omgeving te waarborgen is er een gedragsdeskundige die zich alleen op dat onderwerp richt. Deze intern begeleider bespreekt de groepsplannen voor de sociaal-emotionele ontwikkeling met de leraren, voert klasbezoeken uit en coacht de leraren. Ook is deze intern begeleider verantwoordelijk voor de veiligheidsmetingen, de analyse van de resultaten en het vertalen van de bevindingen naar (nieuw) schoolbeleid. Op deze wijze draagt de school zorg voor de borging en verdere ontwikkeling van de sociale en fysieke veiligheid van de leerlingen. Tijdens ons gesprek met de leerlingen geven de leerlingen dan ook aan zich veilig te voelen in en rond de school.

Kwaliteitszorg en ambitie	O	V	G
KA1 Kwaliteitszorg		•	
KA3 Verantwoording en dialoog		•	

Kwaliteitszorg: een cyclische aanpak van evaluatie en verbetering

We beoordelen de standaard kwaliteitszorg (KA1) als voldoende. Zowel het school- als het jaarplan laten een verbinding zien met de strategische doelen van het bestuur. De school brengt de onderwijskwaliteit in beeld, koppelt daar verbetertrajecten aan waaraan cyclisch wordt gewerkt. Ook is er aandacht voor de borging, onder andere door het uitvoeren van klasbezoeken. In het jaarplan staan concrete doelen beschreven, vier maal per jaar is er een tussenevaluatie om te bepalen hoe de verbetertrajecten lopen en of deze bijgesteld moeten worden. Een kenmerk van de kwaliteitszorg is de onderliggende visie. De visie wordt door een ieder die wij gesproken hebben onderschreven en uitgedragen.

Op deze standaard constateren wij dat er mogelijkheden zijn om deze verder te versterken. Aan de hand van een doordachte analyse van de leerlingpopulatie kan de school eigen schoolnormen voor bijvoorbeeld de leeropbrengsten bepalen. Nu wordt uitgegaan van het landelijk gemiddelde, maar de vraag is of deze ambitie en bijbehorende (hoge) verwachtingen passen bij wat van de leerlingen verwacht mag worden. De intern begeleiders stellen twee maal per jaar een trendanalyse op. Deze bevat opbrengstgegevens op schoolniveau, maar worden nog niet met het team gedeeld. Hier ligt een kans om het gezamenlijke verantwoordelijkheidsbesef voor het leren van de leerlingen te versterken. Tot slot is er ruimte om de review in te zetten als vorm van zelfevaluatie van de kwaliteit van het eigen onderwijs. De review is nu nog vooral beschouwend en gaat minder in op de eigen ambities van de school. Dit vormt een goede basis om verder uit te bouwen naar een systematiek waarin bestuur en school hun eigen onderwijskwaliteit kunnen (gaan) beoordelen.

Verantwoording en dialoog: de basis is op orde, realiseer meer ruimte voor georganiseerde tegenspraak

We beoordelen de standaard verantwoording en dialoog (KA3) als voldoende. De school verantwoordt de resultaten en onderwijsontwikkelingen naar het bestuur door middel van gesprekken, de opbrengstmonitor en ieder kwartaal een managementrapportage. Ouders worden geïnformeerd door middel van diverse brochures, de weekbrief en ouderavonden. Ook de leerlingenraad heeft een structurele plek in de schoolorganisatie, leerlingen mogen meepraten over allerhande schoolse zaken en ideeën ter verbetering inbrengen.

Een aandachtspunt in dit verband is het organiseren van tegenspraak. Hoewel de ouders aangeven ingelicht te worden, geven zij ook blijk van een behoefte om op andere manieren (beter) geïnformeerd en betrokken te worden. Recente signalen die bij ons zijn binnengekomen, wijzen ook in die richting.

Overige wettelijke vereisten

Voor zover onderzocht hebben wij geen tekortkomingen geconstateerd bij overige wettelijke vereisten.

3.6. Vrijeschool voor basisonderwijs 't Kleurenbos

Conclusie

Wij beoordelen alle onderzochte standaarden als voldoende. De school voldoet op deze onderdelen aan de basiskwaliteit en we zijn het met elkaar eens dat er ook nog mogelijkheden liggen voor verdere ontwikkeling.

Toelichting

Context

Vrijeschool voor basisonderwijs 't Kleurenbos (hierna: 't Kleurenbos) is met ingang van schooljaar 2017–2018 van start gegaan met drie klassen. In de afgelopen periode is de school hard gegroeid: van 34 naar 85 leerlingen. Op het moment van het onderzoek telde de school vijf klassen: 2 kleuterklassen, een klas 1-2, een klas 3-4 en een klas 5-6. De groei is onder meer veroorzaakt door leerlingen die van andere scholen zijn ingestroomd. Vaak gaat het dan om leerlingen die op deze eerdere school waren vastgelopen wat betreft leren en/of hun sociaal-emotionele ontwikkeling.

De toename van het aantal leerlingen betekende ook de instroom van nieuwe leraren, veelal onbekend met het vrijeschool onderwijs. In november 2018 is de schoolleider uitgevallen. Vervolgens heeft een lid van het team de taken overgenomen als vervangend schoolleider (hierna schoolleider).

Onderwijsproces	O	V	G
OP2 Zicht op ontwikkeling		•	
OP3 Didactisch handelen		•	

Zicht op ontwikkeling: de leraren volgen de ontwikkeling van hun leerlingen, de analyse van de resultaten kan beter

We beoordelen de standaard zicht op ontwikkeling (OP2) als voldoende. We vinden dat de leraren toereikend zicht houden op de ontwikkeling van hun leerlingen. Ze maken daarbij gebruik van bijvoorbeeld toetsen en observaties, waarbij ze aandacht hebben voor het hele kind. Er is sprake van een duidelijke en cyclische opzet van de ondersteuning. Zo volgt na iedere toetsperiode een bespreking tussen de leraar en de intern begeleider. Er worden dan ook groepsplannen opgesteld en/of bijgesteld en zo nodig worden individuele handelingsplannen geschreven.

Procedures en afspraken zijn vastgelegd in het zorgprotocol. Daarnaast bespreekt het team in de pedagogische vergadering specifieke casuïstiek om zo een breder beeld te krijgen welke zorg voor welke leerlingen passend is.

Hoewel het aannamebeleid is intussen aangescherpt, telt 't Kleurenbos op dit moment diverse leerlingen die op hun vorige school waren gestrand. Dit betekent ook dat relatief veel leerlingen (extra) ondersteuning nodig hebben. Tijdens het onderzoek hebben we gemerkt dat 't Kleurenbos deze leerlingen goed in beeld heeft en er van alles aan doet om hen te ondersteunen.

We zien wel mogelijkheden voor verbetering. Dat geldt bijvoorbeeld voor de analyse van de resultaten. Zeker als een leerling zich onvoldoende ontwikkelt (bijvoorbeeld in termen van vaardigheidsgroei), is onduidelijk in hoeverre de leraren nagaan wat de reden daarvoor is of, met andere woorden, achterhalen wat de precieze hulpvraag van de leerling is. Onvoldoende vaardigheidsgroei is in onze ogen een signaal dat een leerling in aanmerking komt voor een hoger zorgniveau of fase van begeleiding. In het verlengde daarvan is het van belang te kijken in welke mate het team over de passende competenties beschikt als het gaat om analyseren en zoeken naar verklaringen. We denken dan bijvoorbeeld aan het kunnen afnemen van diagnostische toetsen of het kunnen voeren van een diagnostisch gesprek met leerlingen. Vervolgens kan worden bepaald in hoeverre nog ondersteuning van de medewerkers op dit vlak nodig is.

Didactisch handelen: basis op orde, mogelijkheden voor verbetering en verdere ontwikkeling

De standaard didactisch handelen (OP3) waarderen we als voldoende. We zien de basiskwaliteit namelijk voldoende terug in de geobserveerde lessen.

De leraren werken hard om een leerklimaat te creëren waarin leerlingen kunnen leren. We merken dat dit geen sinecure is, omdat de aanwezigheid van leerlingen met een ondersteuningsbehoefte een duidelijke weerslag heeft op de (sociale) dynamiek in de klas. Zij vragen bijvoorbeeld relatief veel aandacht van de leraren. Daarnaast horen we ook van de leerlingen dat de vele invallers een aandeel hebben in de onrust in de klassen.

Desondanks zien we tijdens onze observaties dat de leraren er in de regel wel in slagen om hun leerlingen voldoende te betrekken bij de les. De leraren houden ook rekening met wat ze van hun leerlingen weten, zodat de leerlingen voldoende mogelijkheid krijgen om zich het aanbod eigen te maken.

Differentiatie vindt vooral plaats tijdens de oefeningen. Tijdens het hoofd- of periodeonderwijs zijn de lessen overwegend klassikaal, een kenmerk dat voortvloeit uit de antroposofische visie dat kinderen met en van elkaar leren.

We zien ook ruimte voor verdere verbetering en ontwikkeling. Een eerste opmerking sluit aan bij wat we al opmerkten bij de standaard zicht op ontwikkeling (OP₂). Als de leraren vaardiger worden in het analyseren en interpreteren van toetsgegevens, kunnen ze hun onderwijs beter afstemmen op wat de klas en individuele leerlingen nodig hebben. In het verlengde daarvan is het eveneens van belang na te denken over de vraag hoe de relatie tussen zicht op ontwikkeling en didactisch handelen zichtbaar te maken. We merken dat er nu veel 'in de hoofden' van de leraren zit, maar dat daardoor niet altijd traceerbaar is in hoeverre de leraren weet hebben van de precieze hulpvraag en of ze daar vervolgens ook naar handelen.

In de tweede plaats denken we dat het van belang is om met elkaar van gedachten te wisselen over een visie op een effectieve les. De leraren hebben veel aandacht voor het pedagogische element van hun onderwijs, maar ook de didactische component (wat werkt echt in een les?) is van belang. In onze ogen zijn er thema's die het waard zijn om met elkaar te bespreken, zoals het stellen van een scherp lesdoel, het volgen van 'de kortste weg naar Rome' (directe instructiemodel), het stimuleren van actieve betrokkenheid en het afstemmen op verschillen.

Nadenken over een passende visie op leren, didactiek en differentie raakt ook het periodeonderwijs. Tijdens onze observaties zien we vooral de leraar aan het woord, waarbij in de loop van de les verschillende kinderen met hun gedachten afdwalen. We vragen ons of er ook tijdens het hoofdonderwijs niet meer geïnvesteerd zou moeten worden in activerende, gevarieerde en gedifferentieerde lessen.

Schoonklimaat	O	K	V	G
SK1 Veiligheid			●	

Veiligheid: leerlingen voelen zich veilig

We waarderen de standaard veiligheid (SK₁) als voldoende. Het team van 't Kleurenbos zorgt voor een veilige omgeving voor de leerlingen. Gewoontevorming, routine en voorleven zijn belangrijk. Uitgangspunt is dat de leraren het goede voorbeeld geven in het omgaan met 'anders zijn' en respect hebben voor elkaar.

Daarnaast monitort de school de beleving van de veiligheid en het welbevinden van de leerlingen. De uitkomsten van deze monitor stroken met wat de leerlingen hebben verteld tijdens ons gesprek met hen. Zij voelen zich voldoende veilig op school. Wel geven ze aan dat de leraren tijdens het buitenspelen in de pauze nog beter kunnen opletten.

Tot slot beschikt de school over een veiligheidsbeleid, een pestprotocol en een aanspreekpunt als het gaat om pesten. Ook werkt de school aan een gedragscode voor leraren en ouders.

Kwaliteitszorg en ambitie	O	V	G
KA1 Kwaliteitszorg		•	
KA2 Kwaliteitscultuur		•	

Kwaliteitszorg en ambitie: intussen een realistisch beeld van de eigen kwaliteit, professionele kwaliteitscultuur in ontwikkeling

We waarden de standaarden kwaliteitszorg (KA1) en kwaliteitscultuur (KA2) als voldoende.

Als het gaat om de kwaliteitszorg stellen we vast dat zowel op bestuurlijk- als op schoolniveau de onderwijskwaliteit wordt bewaakt aan de hand van de instrumenten uit het kwaliteitskader (zie hoofdstuk 2). Zo is 't Kleurenbos in juni 2018 bezocht voor een review. Naar aanleiding van de uitkomsten daarvan is de school aan de slag gegaan om de geconstateerde verbeterpunten aan te pakken. De schoolleider heeft de korte- en lange termijndoelen in kaart gebracht en vastgelegd in een werkplan. Aan de hand daarvan werkt het team planmatig en doelgericht aan de schoolontwikkeling. De schoolleider stuurt het proces aan met ondersteuning van een ervaren collega van een andere Pallas-school. Verder zijn er de nodige documenten opgesteld om vast te leggen wat is afgesproken. We noemden al eerder het zorgprotocol, het veiligheidsplan en het pestprotocol. Al met al stellen we vast dat 't Kleurenbos hard wordt gewerkt aan de schoolontwikkeling. Ook de leraren bevestigen dat in ons gesprek, waarbij ze hun waardering en lof uitspreken voor de schoolleider.

Als het gaat om de kwaliteitscultuur constateren we dat de schoolleiding en het bestuur samen werken aan een voortdurende verbetering van de professionaliteit van de medewerkers. Deze professionalisering is daarbij steeds gekoppeld aan de schoolontwikkeling. Voorbeelden daarvan zijn de teamscholingen om de effectiviteit van het lees- en spellingonderwijs te vergroten, inclusief begrijpend lezen. Ook is het team geschoold in het werken met een volgsysteem dat past bij de uitgangspunten van het vrijeschoolonderwijs. Bovendien is er ruimte voor individuele scholing. Veel leraren van 't Kleurenbos volgen de tweejarige Basisopleiding Vrijeschool onderwijs (BVO), omdat zij geen antroposofische achtergrond hebben. Ook de schoolleider start binnenkort met de schoolleidersopleiding.

Tot slot noemen we nog een aantal aandachtspunten.

In de eerste plaats vinden we dat de analyse van de leerresultaten beter kan. Het is bijvoorbeeld de vraag of de opbrengstmonitor voldoende informatie biedt om op schoolniveau bewust, systematisch en cyclisch te werken aan het verbeteren van de resultaten. Tijdens ons gesprek hebben we daarom mogelijke alternatieven besproken.

Daarnaast vragen we aandacht voor de begeleiding en ondersteuning van de jonge, nog minder ervaren leraren. Al eerder noemden we de mogelijkheid om met elkaar te spreken over thema's rond een effectieve les. Ook is van belang dat zij kunnen leren van meer ervaren collega's, door bijvoorbeeld bij elkaar in de klas te gaan kijken. Ook (tijd en ruimte voor) observaties door de schoolleider en de intern begeleider blijven in dit verband belangrijk. We beseffen dat het voorgaande makkelijk is op te schrijven, maar minder makkelijk valt te realiseren. Juist in een tijd van het lerarentekort, is de situatie op 't Kleurenbos nog extra gecompliceerd door de groei van het aantal leerlingen en het specifieke onderwijsconcept van de school. De school beseft terdege de risico's in de continuïteit. In de afgelopen periode heeft het team aan den lijve ervaren kwetsbaar te zijn voor ziekte en uitval van leraren.

Als laatste blijft het een uitdaging om - bij de verdere schoolontwikkeling - de eigenheid scherp in het vizier te houden en een balans te vinden tussen de authenticiteit van het vrijeschool onderwijs en de actualiteit zoals die zich in en om de school voordoet. Dit vraagt om een heldere (toekomst-)visie. Als voorbeeld noemen we de vraag 'hoe om te gaan met de digitalisering in het onderwijs', een onderwerp dat ook in het addendum van schoolplan 2019-2020 is opgenomen.

Overige wettelijke vereisten

Voor zover onderzocht hebben wij geen tekortkomingen geconstateerd bij overige wettelijke vereisten.

4. Onderzoek registratie en melding aan- en afwezigheid: basisschool Tiliander werkend vanuit antroposofie

Op 26 maart 2019 hebben we op basisschool Tiliander (hierna: Tiliander) een onderzoek uitgevoerd naar de naleving van de wettelijke vereisten op het gebied van de registratie en melding van aan- en afwezigheid. Het betreft wettelijke vereisten uit de Leerplichtwet 1969 (LPW) en een aantal relevante artikelen uit de Wet op het primair onderwijs (WPO) en de daarop gebaseerde lagere regelgeving. Deze wettelijke verplichtingen vallen onder de overige wettelijke vereisten (zie Onderzoekskader).

We hebben onderzocht of de school voldoet aan de naleving van de wettelijke vereisten op de volgende gebieden:

- registratie en melding van ongeoorloofd verzuim
- vrijstelling van geregeld schoolbezoek (verlof)
- schorsing en/of verwijdering
- vermelden verzuimbeleid in de schoolgids
- afwijken van het verplichte minimum aantal uren onderwijs vanwege lichamelijke of psychische redenen

Conclusie

De school voldoet op het onderdeel verzuimregistratie, verlofverlening en communicatie van het verzuimbeleid aan de wettelijke voorschriften. We hebben niet kunnen beoordelen in hoeverre de school voldoet aan de verplichtingen ten aanzien van de meldingsplicht, schorsing, verwijdering en afwijking onderwijstijd omdat deze niet op de school zijn voorgekomen tijdens de bekeken onderzoeksperiode.

Toelichting

Verzuimregistratie

De leraren registreren dagelijks op deugdelijke wijze de aan- en afwezigheid van leerlingen. Hierbij maken zij onderscheid tussen geoorloofd en ongeoorloofd verzuim. De school heeft de werkwijze met betrekking tot het registreren vastgelegd. Met betrekking tot registreren van geoorloofd verzuim kan de school dit nog verder specificeren. Door de deugdelijke registratie kan de school in de basis voldoen aan de wettelijke regels over het melden van verzuim zonder geldige reden.

Meldingsplicht

Wij kunnen niet beoordelen of de school voldoet aan de wettelijke verplichting om ongeoorloofd verzuim van leerlingen te melden. Er waren in de onderzochte periode binnen de onderzoeksgroep namelijk geen leerlingen die de school moest melden. Deze meldplicht geldt voor leerlingen die binnen vier weken 16 uur zonder geldige reden afwezig zijn.

We zien dat de school de aan- en afwezigheid van leerlingen deugdelijk registreert. Daarnaast heeft de school regelmatig contact met de leerplechtambtenaar over casussen ten aanzien van de leerplecht. Tevens hebben wij geconstateerd dat de school al eerder melding van verzuim maakt als de 16 uur nog niet bereikt is. Dit geeft ons het vertrouwen dat als de school verzuim moet melden, zij dit juist en op tijd doet.

Vrijstelling geregeld schoolbezoek (verlof)

De gronden tot beslissing om een vrijstelling van geregeld schoolbezoek (verlof) te verlenen vallen binnen het wettelijk kader en de richtlijnen. De school past de regels doorgaans correct toe. Binnen de onderzoeksgroep is in de onderzochte periode éénmaal vrijstelling van geregeld schoolbezoek gegeven terwijl dit niet paste binnen het wettelijk kader en de richtlijnen. Dit valt echter binnen de toegestane foutmarge.

Schorsing en/of verwijdering

Aangezien op Tiliander geen leerlingen zijn geschorst en verwijderd tijdens de onderzoeksperiode, hebben wij niet kunnen beoordelen of zij aan de wetgeving voldoet.

Communicatie van verzuimbeleid

De school voldoet aan de wettelijke verplichtingen over de communicatie van verzuimbeleid. Informatie over het verzuimbeleid is in de schoolgids opgenomen. Informatie over hoe wordt omgegaan met 'te laat' komen zou de school nog kunnen toevoegen aan het verzuimbeleid.

Afwijking onderwijstijd

Op Tiliander is het oordeel 'niet aan de orde' van toepassing, omdat er in de gecontroleerde periode bij de onderzoeksgroep geen situaties waren of zijn aangetroffen waarin afwijking aangevraagd had moeten worden.

5 . Reactie van het bestuur

Hieronder geeft het bestuur aan op welke wijze het de bevindingen uit het onderzoek betreft bij de verdere ontwikkeling van de bestuurlijke kwaliteitszorg en de onderwijskwaliteit.

Bestuurlijke reactie op het inspectiebezoek en verslag

Het bestuur heeft waardering voor de gedegen wijze waarop de Inspectie het onderzoek heeft uitgevoerd.

Omdat de huidige bestuurder pas sinds 1 februari 2019 bij Stichting Pallas aan het werk is, is het onderzoek voor haar meteen een goede nulmeting geweest.

Het is goed om te zien dat de Inspectie onze ambities en idealen heeft herkend. Ook (h)erkennen wij het beeld van de Inspectie ten aanzien van de onderwijskwaliteit en de kwaliteitszorg. Deze gebieden zijn, ten aanzien van een aantal aspecten, nog volop in ontwikkeling. De kwaliteit van de door de Inspectie onderzochte onderdelen op de scholen is door de Inspectie verschillend beoordeeld. Deze beoordeling is vaak passend bij de voorgeschiedenis en de huidige context van de school. Dat verschillen ook zichtbaar zijn geworden bij het inspectiebezoek en aan aantal standaarden met 'goed' is beoordeeld, motiveert de scholen om de door hen ingeslagen weg te vervolgen. Voor de scholen die moeilijke jaren achter de rug hebben, of pas net zijn opgericht, heeft het ook een positief effect op de school dat de inspectie het vertrouwen heeft uitgesproken. Vertrouwen in de ontwikkeling die is ingezet en de voortgang die al is geboekt. Voor alle scholen is het van belang om een verdere impuls te geven aan didactiek, waarbij het vrijeschoolonderwijs verder versterkt wordt door onder andere nieuwe (wetenschappelijke) inzichten ten aanzien van goed onderwijs.

De inspectie bezocht ons in een periode waarin er een bestuurswissel heeft plaatsgevonden en aan de vooravond van een nieuw strategisch beleidsplan. Dit biedt ons de mogelijkheid om de bevindingen van het bezoek mee te nemen in het toekomstige beleidsplan.

We nemen de aanbevelingen ter harte en gebruiken deze om ons onderwijs verder te ontwikkelen en te versterken.

Bestuur en staf Stichting Pallas

Inspectie van het Onderwijs
Postbus 2730, 3500 GS Utrecht
T-algemeen 088 6696000
T-loket (voor vragen) 088 6696060

